

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ
ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПм-21

Троць Олександра Олександрівна

(підпис)

Керівник:

к.е.н., доцент

Нагірська Катерина Євгеніївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу

допущено до захисту

«___» _____ 2025 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

« ___ » _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ТРОЦЬ Олександрі Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і аналіз виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості

Керівник роботи: Нагірська Катерина Євгеніївна, к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2024 року № 481/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 13 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань організації обліку та аналізу за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, фінансова звітність за 2022-2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити)

ВСТУП

*РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ*

1.1. Бібліометричний аналіз наукових досліджень з організації обліку та аналізу виробничих запасів

1.2. Нормативне забезпечення організації обліку виробничих запасів

1.3. Оцінка наукових проблем в організації обліку та аналізі виробничих запасів

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1. Статистичний аналіз діяльності підприємств легкої промисловості

2.2. Організація обліку виробничих запасів

2.3. Аналіз виробничих запасів

*РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
ВИСНОВКИ*

5. Перелік графічного матеріалу.

1. *Актуальність, мета, завдання та наукова новизна кваліфікаційної роботи магістра*
2. *Визначення виробничих запасів в дисертаційних дослідженнях. Розширення класифікації виробничих запасів для управління*
3. *Визначення терміну «виробничі запаси» та пов'язаних з ним понять у нормативних документах. Оцінка виробничих запасів за НП(С)БО 9 і МСБО 2*
4. *Проблеми управління виробничими запасами та інструменти їх розв'язання. Проблеми, які існують в питаннях оптимізації обсягів виробничих запасів, та пропонуються шляхи їх вирішення*
5. *Аналіз динаміки кількості підприємств, кількості зайнятих працівників, обсягу виробленої та обсягу реалізованої продукції, фінансових результатів на ткацьких підприємствах в Україні за 2014-2024 роки*
6. *Документи з надходження та відпуску виробничих запасів на ПрАТ «Едельвіка». Розрізи аналітичного обліку виробничих запасів, які використовуються на ПрАТ «Едельвіка»*
7. *Аналіз динаміки і структури запасів на ткацьких підприємствах України за 2013-2024 роки і на ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки*
8. *Аналіз показників ефективності використання виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки. Аналіз впливу ефективності використання виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» на обсяг виготовленої продукції за 2022-2024 роки*
9. *Організація внутрішнього контролю виробничих запасів відповідно до процесів господарської діяльності. Відомість обліку руху виробничих відходів ПрАТ «Едельвіка». Аналітична відомість оборотності запасів ПрАТ «Едельвіка»*

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1</i>	<i>Нагірська К.Є., доцент</i>		
<i>Розділ 2</i>	<i>Нагірська К.Є., доцент</i>		
<i>Розділ 3</i>	<i>Нагірська К.Є., доцент</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Тлущкевич Н.В., доцент</i>		
<i>Консультант з ЕОМ</i>	<i>Нужна О.А., доцент</i>		

7. Дата видачі завдання 19 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 19.09.2024 р.</i>	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 26.12.2024 р.</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Розділ 1</i>	<i>до 06.03.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Розділ 2</i>	<i>до 26.06.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Розділ 3</i>	<i>до 06.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Висновки</i>	<i>до 18.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Формування переліку джерел посилання</i>	<i>до 21.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Формування додатків</i>	<i>до 25.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 28.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
10	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 02.12.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
11	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 09.12.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
12	<i>Представлення кваліфікаційної роботи до захисту</i>	<i>до 13.12.2025 р.</i>	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Троць О.О.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Нагірська К.Є.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Троць О.О. Організація обліку і аналіз виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025. 90 с.

Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі розкрито теоретико-методичні аспекти організації обліку і аналізу виробничих запасів. Проведено бібліометричний аналіз наукових досліджень з організації обліку та аналізу виробничих запасів. Розглянуто нормативне забезпечення організації обліку виробничих запасів. Подано оцінку наукових проблем в організації обліку та аналізі виробничих запасів.

У другому розділі розглянуто організацію обліку і аналіз виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості. Проведено статистичний аналіз діяльності підприємств легкої промисловості.

У третьому розділі розглянуто шляхи вдосконалення організації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості.

Основний зміст роботи викладено на 71 сторінках. Робота містить 25 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел із 59 найменувань та 8 додатків.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності підприємств легкої промисловості.

Ключові слова: аналіз, виробничі запаси, динаміка, ефективність, методика, організація обліку, оборотність, структура.

ANNOTATION

Trots O.O. Organization of accounting and analysis of production inventories at light industry enterprises. Manuscript.

Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025. 90 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, appendices.

In the first section, theoretical and methodological aspects of the organization of accounting and analysis of production stocks are revealed. A bibliometric analysis of scientific research on the organization of accounting and analysis of production stocks is carried out. The regulatory support for the organization of accounting for production stocks is considered. An assessment of scientific problems in the organization of accounting and analysis of production stocks is presented.

The second section the organization of accounting and analysis of production stocks at light industry enterprises was considered. A statistical analysis of the activities of light industry enterprises was carried out.

In the third section, ways to improve the organization of accounting and analysis of production inventories at light industry enterprises are considered.

The main content of the work is presented on 71 pages. The work contains 25 tables, 6 figures, a list of used sources with 59 items and 8 appendices.

The results of the developments can be applied in the practical activities of light industry enterprises.

Key words: analysis, production inventories, dynamics, efficiency, methodology, accounting organization, turnover, structure.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ГП	–	Готова продукція
КВЕД	–	Класифікатор видів економічної діяльності
МВО	–	Матеріально-відповідальна особа
НПСБО	–	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку
МШП	–	Малоцінні та швидкозношувані предмети
НЗВ	–	Незавершене виробництво
ОРП	–	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг)
ПрАТ	–	Приватне акціонерне товариство
ТЗВ	–	Транспортно-заготівельні витрати

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ	13
1.1. Бібліометричний аналіз наукових досліджень з організації обліку та аналізу виробничих запасів	13
1.2. Нормативне забезпечення організації обліку виробничих запасів	20
1.3. Оцінка наукових проблем в організації обліку та аналізі виробничих запасів	24
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	32
2.1. Статистичний аналіз діяльності підприємств легкої промисловості	32
2.2. Організація обліку виробничих запасів	37
2.3. Аналіз виробничих запасів	44
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	52
Висновки до розділу 3	59
ВИСНОВКИ	61
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	64
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Виробничі запаси відіграють важливу роль в діяльності виробничих підприємств всіх видів економічної діяльності та, зокрема, підприємств легкої промисловості, адже саме вони забезпечують процес виробництва разом з засобами праці та трудовими ресурсами. Виробничі запаси беруть участь у процесі виробництва лише одноразово та при цьому свою вартість повністю переносять на готову продукцію. Саме тому раціональне використання цього виду матеріальних цінностей є внутрішнім резервом зменшення собівартості виготовленої продукції та, відповідно, її ціни реалізації, а це додає підприємству значні конкурентні ринкові переваги.

Значну увагу проблематиці організації обліку і аналізу виробничих запасів приділили в своїх працях вітчизняні науковці: Андрос С.В., Бабенко Л.В., Багрій К.Л., Бала О.І., Бойко О.О., Бондарук С., Бурдейна Л.В., Васильєва В.Г., Гавриличенко Є.В., Ганас Л.М., Гнатюк О.М., Гончарук С.М., Гриценко О.М., Гусак Л.В., Дацко К.П., Здір В.А., Карпенко Є.А., Коновалова О.В., Кулик В.А., Кулик Ю.М., Лопатовська О., Нагірська К.Є., Нікольчук Ю., Охрей Т.С., Польова Т.В., Пушкарь І.В., Степаненко О.І., Стецюк Н.Є., Титенко Л.В., Чабанюк О.А., Чук О.В., Шільвінська О.Л., Шепель Т.П., Шкабрій Н.О., Alekperov Tural Faig та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту за темою «Інформаційний базис обґрунтування управлінських рішень: теорія, методика, практика» (№ д/р: 0123U101275) 2023-2025 рр.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є виявлення передумов, теоретичне й практичне обґрунтування теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку і аналізу виробничих запасів підприємства в умовах господарської діяльності на основі опрацьованого законодавства та методичного матеріалу, діючої практики обліку і аналізу.

Досягнення поставленої мети передбачило формування і виконання наступних наукових і практичних завдань:

- провести бібліометричний аналіз наукових досліджень з організації обліку та аналізу виробничих запасів;
- розглянути нормативне забезпечення організації обліку виробничих запасів;
- подати оцінку наукових проблем в організації обліку та аналізі виробничих запасів;
- провести статистичний аналіз діяльності підприємств легкої промисловості;
- розглянути порядок та особливості організації обліку виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості;
- провести аналіз виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості;
- запропонувати шляхи вдосконалення організації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості.

Об'єктом дослідження обрано організацію обліку і аналіз виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні методи організації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі магістра використовувались такі методи дослідження: аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; порівняння – для зіставлення даних у динаміці; групування – для визначення залежності одних показників від інших; табличний (графічний) – для наочного зображення результатів дослідження; моделювання – для вивчення впливу одних показників на інші та оцінки виявленого зв'язку.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених економістів з питань теорії, методики та практики організації

обліку і аналізу виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості, матеріали періодичних видань і наукових конференцій, дані фінансової звітності підприємств легкої промисловості, а також результати власних досліджень і розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

- організацію обліку ПрАТ «Едельвіка» шляхом розробки посадової інструкції бухгалтера з обліку виробничих запасів;
- облікова політика ПрАТ «Едельвіка» шляхом розробки проекту наказу про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики на підприємстві на 2025 рік;
- документообіг на ПрАТ «Едельвіка» шляхом розробки графіка документообігу по товарно-матеріальних цінностях і графіка облікових робіт по виробничих запасах для головного бухгалтера підприємства;

набуло подальшого розвитку:

- застосування інформаційних технологій для аналітичного обґрунтування управлінських рішень щодо запасів.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції, отримані у процесі дослідження, сприятимуть вдосконаленню організації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості.

Основні положення кваліфікаційної роботи магістра були використані у практичній діяльності ПрАТ «Едельвіка», про що зазначено у рецензії із підприємства.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту при здійсненні теоретичних та прикладних досліджень організації обліку і аналізу виробничих запасів виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Всі твердження, висновки, результати дослідження, розробки та пропозиції, що

містяться в роботі, належать особисто автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи магістра. Основні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях: XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством» (м. Луцьк, 24 травня 2025 р.); XIX Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку» (м. Львів, 29 травня 2025 р.); XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 7 листопада 2025 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування» (м. Луцьк, 27 травня 2025 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором у 5 опублікованих наукових працях, з них 1 – стаття у збірнику наукових праць «Студентський науковий вісник», і 4 – тези доповідей на конференціях.

Структура та обсяги кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок друкованого тексту, в тому числі 25 таблиць на 24 сторінках і 6 рисунків на 6 сторінках. Робота містить 8 додатків на 18 сторінках, перелік джерел посилання включає 59 найменувань на 8 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано практичне значення дослідження.

У розділі 1 «Організація обліку і аналіз виробничих запасів: теоретико-методичні аспекти» проведено бібліометричний аналіз наукових досліджень з організації обліку та аналізу виробничих запасів, розглянуто нормативне

забезпечення організації обліку виробничих запасів, подано оцінку наукових проблем в організації обліку та аналізі виробничих запасів.

У розділі 2 «Організація обліку і аналіз виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості» проведено статистичний аналіз діяльності підприємств легкої промисловості, розглянуто порядок та особливості організації обліку виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості, проведено аналіз виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості.

У розділі 3 «Вдосконалення організації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості» вдосконалено облікову політику ПрАТ «Едельвіка» в частині доповнення наказу про облікову політику підприємства, документообіг виробничих запасів, обліково-аналітичне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень щодо виробничих запасів.

Висновки узагальнюють результати роботи.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

1.1. Бібліометричний аналіз наукових досліджень з організації обліку та аналізу виробничих запасів

Важливою умовою безперервного виробничого процесу є наявність оборотних активів у матеріальній формі (запасів), зокрема виробничих запасів (у вигляді предметів праці та частини засобів праці (матеріальні та швидкозношувані предмети). До виробничих запасів відносять сировину, матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали. На склад і структуру виробничих запасів впливають галузеві і технологічні особливості виробництва продукції.

Вагомий внесок у дослідження питань теорії та методології обліку та аналізу матеріальних ресурсів зробили вітчизняні вчені Андрос С.В. [1], Багрій К.Л. [2], Бурдейна Л.В. [3], Ганас Л.М. [4], Гриценко О.М. [5], Гусак Л.В. [6], Дацко К.П. [7], Стецюк Н.Є. [8], Титенко Л.В. [9], Чабанюк О.А. [10], Чук О.В. [11], Шкабрій Н.О. [12] та інші. Автореферати дисертацій перелічених вище вчених нами опрацьовані в додатку А за такими критеріями: мета, об'єкт, предмет і наукова новизна проведеного дослідження. Загалом нами опрацьовано 12 авторефератів дисертаційних робіт за період 2010-2016 роки (таблиця 1.1).

Як показують дані таблиці 1.1, найбільше дисертацій за даним напрямком досліджень було захищено у 2011 році (3), дещо менше у 2014-2015 роках (по 2), і найменше у 2010, 2012-2013 і 2016 роках (по 1). Зазначимо, що нами не виявлено авторефератів дисертацій у електронній базі національної бібліотеки

України ім. В.І. Вернадського за напрямком досліджень «облік і контроль виробничих запасів» за 2017-2025 роки.

Таблиця 1.1. – Систематизація опрацьованих авторефератів дисертаційних робіт за предметом дослідження

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Разом
Всього дисертацій	1	3	1	1	2	2	1	11
З них за предметом дослідження:								
- облік	1	2	1	1	2	2		9
- аналіз	1	2	1	1	1	1		7
- аудит							1	1
- контроль		2			1			3
- оцінка						1		1

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Аналіз показав, що найбільше вчених (9) обрали об'єктом дослідження облік виробничих запасів, дещо менше проводили аналіз (7) і контроль (3), найменше вивчали аудит (1) і оцінку (1) виробничих запасів.

На рисунку 1.1 подано графічний розподіл авторефератів дисертаційних робіт за предметом дослідження.

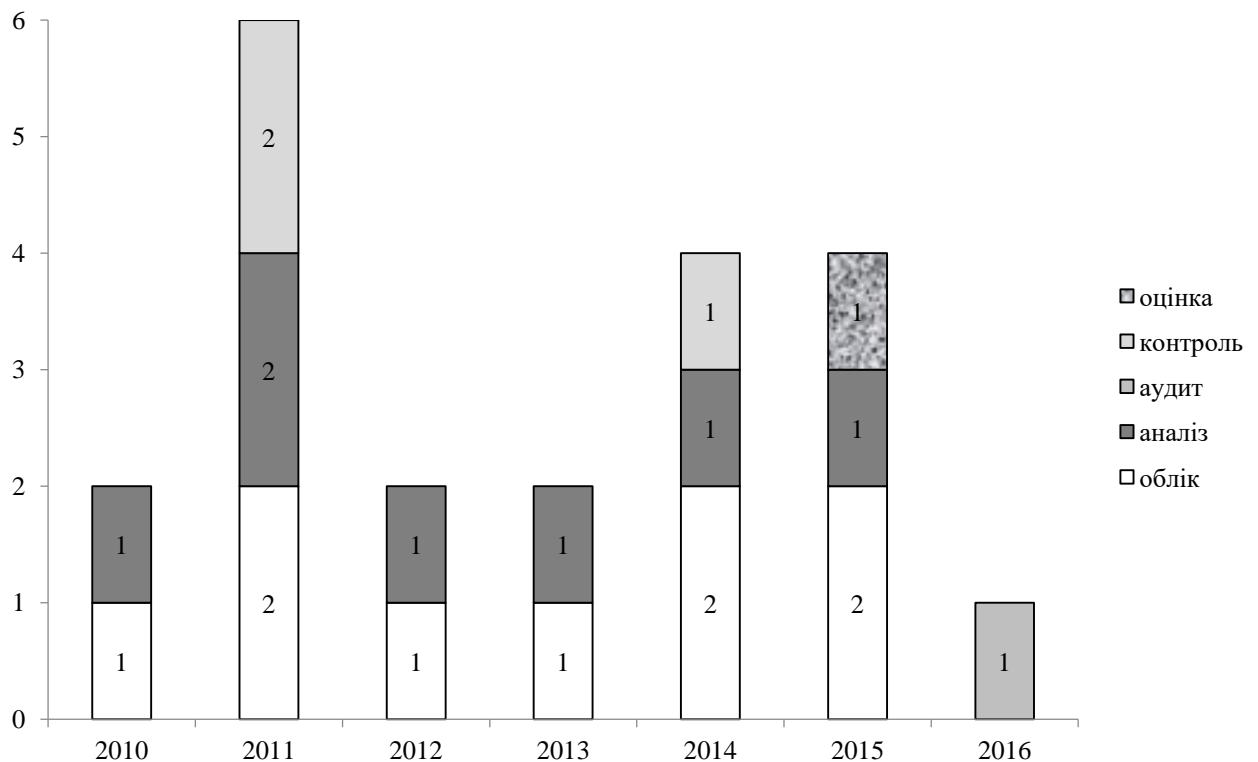

Рисунок 1.1 Розподіл авторефератів дисертацій за предметом дослідження

Джерело: побудовано автором на основі власних досліджень

Здобувачі наукових степенів розглядають організацію і методику обліку, аналізу, оцінки, контролю, аудиту виробничих запасів, управління ними, а також напрямки удосконалення обліку виробничих запасів суб'єктів господарювання.

Об'єктами даних дисертаційних досліджень науковців є деревообробні (1), фармацевтичні (1), олійно-жирові (1), кондитерські (1), текстильні (1), промислові (1) підприємства, підприємства ресторанного господарства (1), цукрової промисловості (1), целюлозно-паперової промисловості (1), машинобудування (1) та загалом підприємства усіх видів діяльності (2).

Також нами опрацьовані статті в науковій літературі (додаток Б) авторів Бабенко Л.В., Васильєва В.Г., Коновалова О.В. [13], Гавриличенко Є.В. [14], Гнатюк О.М., Бала О.І. [15], Гончарук С.М., Бойко О.О. [16], Кулик В.А., Карпенко Є.А. [17], Кулик Ю.М., Шільвінська О.Л., Здір В.А. [18], Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. [19], Польова Т.В., Охрей Т.С. [20], Пушкарь І.В. [21], Степаненко О.І. [22-23], Шепель Т.П. [24], Нагірська К.Є. [25] та ін.

Проведемо аналіз наявних підходів до визначення терміну «виробничі запаси» для уточнення й поглиблення його економічного змісту (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. – Визначення виробничих запасів в дисертаційних дослідженнях

Автори	Визначення
Андрос С.В.	«виробничі запаси – матеріальні цінності, предмети, що споживаються цілком, повністю переносять свою вартість на новий продукт, змінюються після кожного виробничого циклу, і на які спрямовується праця людини в процесі отримання готового продукту, виконання робіт, надання послуг» [1]
Бурдейна Л.В.	«виробничі запаси – матеріальні цінності придбані (набуті) підприємством для отримання в майбутньому економічних вигод у процесі використання з перенесенням їх вартості до складу матеріальних витрат» [3]
Ганас Л.М.	«виробничі запаси – частина матеріальних ресурсів, які є власністю підприємства та зберігаються у відповідних для цього місцях, ще не використовуються та призначені для подальшого застосування у виробничому процесі, входять у структуру виготовленої продукції або підтримують функціонування процесу виробництва, забезпечуючи його безперервність» [4]
Гриценко О.М.	«виробничі запаси – ідентифіковані ресурси у вигляді різних видів запасів, необхідних для забезпечення виробничо-торговельної діяльності та виконання підприємством соціально-економічних функцій» [5]
Стецюк Н.Є.	«виробничі запаси – речові елементи виробництва, що використовуються в якості предметів праці та обігу у виробничому циклі та для інших потреб операційної діяльності, які знаходяться на складах суб'єктів господарювання, повністю споживаються у кожному циклі і переносять свою вартість на вартість кінцевого продукту» [8]
Титенко Л.В.	«виробничі запаси – матеріальні ресурси, які використовуються у виробництві, що повністю переносять свою вартість на вартість виробленої продукції протягом одного операційного циклу, і раціональне управління якими є однією з умов ефективного господарювання» [9]
Чабанюк О.А.	«виробничі запаси – матеріальні ресурси, які одноразово споживаються у виробництві цукру, становлять основу його собівартості і характеризуються речовою формою, макроекономічним змістом, мікроекономічним призначенням та наявністю облікової складової» [10]

Джерело: складено автором на основі [1; 3-5; 8-10].

Провівши аналіз визначень, наведених у таблиці 1.2, робимо висновок, що науковці зосереджують увагу на важливих аспектах, які є предметом їх досліджень. Зокрема, Андрос С.В. поглиблює теоретичні та методичні основи виробничих запасів та розкриває його місце та роль в господарській діяльності підприємства.

В свою чергу, Ганас Л.М. досліджує виробничі запаси з точки зору не лише підходів бухгалтерського обліку, а й економічного та логістичного.

Гриценко О.М. визначає економічну сутність запасів для підприємств ресторанного господарства, тому у визначенні враховані специфічні ознаки та значення виробничих запасів саме для такого виду економічної діяльності (виробничо-торговельна діяльність) і функцій (соціально-економічні функції).

Титенко Л.В. уточнює економічний зміст та структуру виробничих запасів фармацевтичних підприємств, що дає можливість більш ефективно здійснювати організацію їх обліку та проводити аналіз ефективності їх використання.

Визначення, надане Чабанюк О.А., дозволяє «поєднати матеріальну основу виробничих запасів, їх економічну природу та їх зміст як об'єкту обліку і аналізу підприємств цукрової промисловості» [10].

Узагальнюючи наведені трактування економічної сутності виробничих запасів, вважаємо доцільним застосувати виділені Степаненко О.І. підходи до їх інтерпретації:

1) економічний, за якого запаси розглядають або як матеріальний потік в певний часовий проміжок (в такому випадку «в процесі управління використовуються логічні методи та визначається оптимальна кількість виробничих запасів» [22]), або як задіяні у процесі виробництва матеріальні цінності (цей напрямок «побудований на вартісно-орієнтованому управлінні, який передбачає визначення оптимальної їх вартості» [22]);

2) бухгалтерський, відповідно до якого виробничі запаси розглядають як вид активів, які беруть активну участь у процесах виробництва і складають основу собівартості готової продукції, однак за потреби можуть також використовуватись для інших господарських потреб підприємства;

3) логістичний, згідно якого виробничі запаси «розглядаються як матеріальні ресурси, які ще не використовуються підприємством, тобто знаходяться в стадії переміщення від продавця до покупця» [22].

В свою чергу, Чабанюк О.А. трактує зміст виробничих запасів як об'єкта бухгалтерського обліку і аналізу, виділяючи при цьому такі їх складові:

- 1) «бухгалтерська складова – як складова активів підприємства;
- 2) мікроекономічне призначення – для використання у виробничій сфері;
- 3) макроекономічний зміст – засоби виробництва, а саме – предмети праці;
- 4) речова форма: виробничі запаси як складова матеріальних цінностей, матеріальних ресурсів, виробничих ресурсів» [10].

Важливою для раціонального обліку виробничих запасів є науково обґрунтована їх класифікація. Характеристика основних видів запасів узагальнена в додатку В. Науковці в своїх дослідженнях доповнюють та розширюють класифікацію виробничих запасів, обґрунтовуючи доцільність для процесу, зокрема, управління виробничими запасами (таблиця 1.3), обліково-аналітичного забезпечення управління (таблиця 1.4).

Таблиця 1.3. – Розширення класифікації виробничих запасів для управління за
Стецюк Н.Є.

Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Застосування
1	2	3
За участю в процесі виробництва	«Матеріальна складова готової продукції та незавершеного виробництва: матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо та мастильні матеріали, тара і тарні матеріали, запасні частини та агрегати, будівельні матеріали та матеріали, що передані в переробку, сільськогосподарські матеріали та матеріали іншого призначення» [8]	Організація «планування, обліку, аналізу і контролю виробничих запасів за їх видами» [8]
За організаційно-номенклатерною залежністю	Групи, підгрупи (за найменуванням, типами, гатунком, розміром)	Оптимізація «процедур планування, первинного й поточного аналітичного обліку, аналізу і контролю виробничих запасів» [8]
За участю в технологічному циклі	«Виробничі запаси, які входять до складу готової продукції (сировина й матеріали, напівфабрикати, інші матеріали), виробничі запаси, які забезпечують процес виробництва (допоміжні матеріали, паливо та енергія, тара, запчастини), виробничі запаси, призначені для обслуговування діяльності підприємства (будівельні матеріали, паливо та енергія)» [8]	Оптимізація «стратегії управління виробничими запасами» [8]
За участю в господарських процесах	«Запаси, які використовуються у процесі створення підприємства, у процесі діяльності (постачання, виробництві та його обслуговуванні, збуті, обслуговуючих господарствах, капітальному інвестуванні) та у процесі припинення діяльності підприємства» [8]	Організація «планування, обліку руху, аналізу, і контролю виробничих запасів у процесі створення підприємства, у процесі діяльності підприємства (постачання, виробництві та його обслуговуванні, збуті, обслуговуючих господарствах, капітальному інвестуванні) та у процесі припинення діяльності підприємства» [8]

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
За об'єктами управління	«Запаси як об'єкти внутрішньогосподарського обліку, фінансового обліку, податкових розрахунків, аналізу, контролю та планування» [8]	Модельовання обліково-аналітичних процедур
За вимірниками	Вартісні, натуральні	Організація «управлінського обліку за центрами відповідальності» [8]

Джерело: складено автором на основі [8].

Аналіз таблиці 1.3 підтверджує, що запропонована автором поглиблена класифікація виробничих запасів забезпечить зростання ефективності управління ними за рахунок значної деталізації.

Таблиця 1.4. – Обліково-аналітична класифікації виробничих запасів підприємств ресторанного господарства за Гриценко О.М.

Класифікаційні групи запасів	Вид запасів
Для цілей бухгалтерського обліку	Виробничого, торговельного та господарського призначення
За термінами зберігання відповідно до санітарних правил	З обмеженим терміном придатності; з терміном придатності, зумовленим фізико-хімічними властивостями запасів
За способами зберігання	Потребують спеціальних умов зберігання; не потребують спеціальних умов зберігання
За джерелами придбання	Придбані на договірних засадах у юридичних осіб; придбані у фізичних осіб
За обсягами поставок	Забезпечують виконання виробничої програми; для індивідуального замовлення; складські запаси з тривалим терміном придатності
За мірою впливу на норми природного убутку	Підтверджують норми природного убутку; не підтверджують норми природного убутку
За якісними характеристиками	Відповідають державним нормативним документам та сертифікатам відповідності; втратили споживчі властивості або термін придатності їх минув
За можливістю імітації	З унікальними властивостями; поширені

Джерело: складено автором на основі [5].

Аналіз таблиці 1.4 показав доцільність запропонованої Гриценко О.М. класифікації запасів підприємств ресторанного господарства, обумовлену підвищенням аналітичності обліку виробничих запасів та ефективності управління ними.

В свою чергу, Бурдейна Л.В. в дисертаційному дослідженні розробляє класифікацію виробничих запасів, яка враховує галузеву специфіку підприємств деревообробної промисловості і виділяє такі ознаки класифікації: спосіб

надходження, роль в процесі виробництва, ознака належності, функціональне призначення, технологічне призначення. Погоджуючись із автором, зазначимо, що запропонована класифікація сприятиме підвищенню деталізації й відповідного групування виробничих запасів.

Чабанюк О.А. обґрунтовує доцільність класифікувати виробничі запаси шляхом групування «за масштабом відповідальності, відповідністю вимогам якості, що підкреслює економічну складову виробничих запасів для прийняття управлінських рішень на основі інформації обліку і результатів аналізу» [9].

Розглянемо також основні аспекти в науковій новизні дисертаційних досліджень, які стосуються тематики кваліфікаційної роботи магістра

Зокрема, Андрос С.В. досліджує важливу проблему, яка стосується оптимізації обсягів виробничих запасів на кондитерських підприємствах. Автор з урахуванням норм і нормативів використання цих видів матеріальних ресурсів, а також «уможливорює розробку критеріїв оперативного виявлення відхилень фактичних показників від запланованих, що підвищує ефективність процесу здійснення аналізу виробничих запасів на підприємстві» [1]. Також вченою було удосконалено класифікацію виробничих запасів кондитерських підприємств із їх поділом за такими критеріями, як структура, регулярність застосування, період наявності на підприємстві, функціональне призначення у господарській діяльності. Вагомим внеском у вдосконалення обліку виробничих запасів на кондитерських підприємствах є розроблена автором «система аналітичних рахунків охоплює всі виробничі запаси на підприємстві за джерелами надходження, господарськими процесами, поточним обліком і контролем» [1].

Дацко К.П. удосконалено «порядок відображення в обліку та звітності складових витрат на придбання та зберігання виробничих запасів через відкриття таких субрахунків: 200 «Транспортно-заготівельні витрати», 911.1 «Змінні витрати складського господарства виробничих запасів», 912.1 «Постійні витрати складського господарства виробничих запасів», 933 «Утримання складського господарства готової продукції», 951.1 «Відсотки за кредит на придбання запасів» та подальшого складання Звіту про витрати на придбання та зберігання

виробничих запасів, що виступає обліковим забезпеченням розрахунку логістичного показника оптимального розміру замовлення і сприяє достовірному визначенню вартості поставки виробничих запасів та необхідності їх накопичення на складі» [7]. Також автор розвиває методичні положення фінансового аналізу виробничих запасів шляхом уточнення порядку обчислення показників ділової активності й ліквідності та їх економічного змісту, що «забезпечить повноту розкриття інформації і, як наслідок, підвищить результативність аналізу здійснення операцій з оборотними активами та знизить рівень професійного ризику при підготовці аналітичних даних» [7].

Чабанюк О.А. удосконалює модель аналізу виробничих запасів шляхом уточнення «мети, предмету, об'єктів аналізу, підпорядкованості аналітичних процедур завданням аналізу та формалізації економічних наслідків аналітичної роботи, що посилює аналітичне обґрунтування резервів підвищення ефективності використання виробничих запасів підприємств цукрової промисловості» [9].

Отже, вчені приділяють значну увагу в своїх дослідженнях питанням визначення економічної суті, класифікації, обліку та аналізу виробничих запасів.

1.2. Нормативне забезпечення організації обліку виробничих запасів

На загальнодержавному рівні облік виробничих запасів регулюється, по-перше, законодавчими та нормативно-правовими актами вищої юридичної сили: Конституція України [26], Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [27], Господарський кодекс України (втратив чинність 28.08.2025) [28], Податковий кодекс України [29], Цивільний кодекс України [30]. По-друге, вагома роль відводиться нормативно-правовим актам щодо регулювання методологічних й методичних основ формування в обліку інформації про виробничі запаси: МСБО 2 «Запаси» [31], НП(С)БО 9 «Запаси» [32], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [33], НП(С)БО 16

«Витрати» [34], «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [35], «Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів» [36], «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» [37], «Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства» [38], «Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг)» [39], Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини і матеріалів» [40].

На рівні конкретного підприємства важливими документами щодо регулювання обліку виробничих запасів є Наказ про облікову політику, робочий план рахунків, графіки документообігу, накази, розпорядження тощо.

Розглянемо визначення поняття «виробничі запаси» та пов'язаних з ним понять в нормативних документах (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5. – Визначення терміну «виробничі запаси» та пов'язаних з ним понять у нормативних документах

Джерело	Визначення
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [33]	«у статті «Виробничі запаси» показується вартість запасів, малоцінних швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу» [33]
НП(С)БО 9 «Запаси» [32]	«Виробничі запаси — сировина, основні матеріали, що комплектують вироби і інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб» [32]
НП(С)БО 16 «Витрати» [34]	Визначає склад собівартості продукції. У п. 12 стандарту визначено, що «вартість сировини, основних матеріалів, що становлять основу виготовленої продукції, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних речовин» [34]
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [36]	Розкривають сукупний склад запасів для цілей бухгалтерського обліку: сировина основна та допоміжна, матеріали, паливо, запасні частини, МШП, НЗВ, ГП, товари у вигляді матеріальних цінностей, що призначені для перепродажу, поточні біологічні активи. Проте в них термін «виробничі запаси» відсутній. Розкривається порядок формування первісної вартості запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті
План рахунків бухгалтерського обліку [41]	У Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок 20 «Виробничі запаси», який призначено для «узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва» [40]

Джерело: складено на основі [32-34; 36; 41].

Аналіз даних таблиці 1.5 показав, що загалом на державному рівні в нормативно-правових документах сформовані єдині підходи до визначення виробничих запасів.

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [27] «визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності» [27]. В частині обліку виробничих запасів цей закон встановлює відповідальність за організацію та здійснення бухгалтерського обліку, а також подання й оприлюднення фінансової звітності, порядок відображення інформації про виробничі запаси у фінансовій звітності, проведення інвентаризації, в тому числі, виробничих запасів. Більш системно в розрізі організації та методики проведення, порядку визначення результатів інвентаризації ці питання розкриті в «Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань» [37].

В частині виробничих запасів Податковий кодекс України визначає порядок їх оподаткування податком на додану вартість при придбанні та реалізації, а також оцінки при вибутті.

Перелік рахунків та субрахунків, на яких відображається інформація про вартість виробничих запасів та їх кореспонденцію з іншими рахунками обліку наведено в «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [35].

Форми первинних документів для відображення операцій щодо руху виробничих запасів, а також перелік таких форм встановлено наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини і матеріалів» [40].

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про виробничі запаси, а також порядок їх оцінки і обліку, розкриття у фінансовій звітності визначають НП(С)БО 9 «Запаси» [32] і НП(С)БО 16 «Витрати» [34].

Інформація про підготовку, порядок складання, визнання й розкриття елементів фінансової звітності, в тому числі й про виробничі запаси, наведена у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [33].

Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування)

матеріальних цінностей» [42] визначає порядок їх визначення, в тому числі й таких матеріальних цінностей, як виробничі запаси.

Дооцінку залишків виробничих запасів проводять відповідно до «Порядку проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей» [43].

Формування собівартості та порядок включення в собівартість вартості виробничих запасів проводять згідно «Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг)» [39].

На міжнародному рівні основним документом, який регламентує бухгалтерський облік запасів, в тому числі й виробничих запасів, є Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [31]. Цей документ визначає трактування й оцінку виробничих запасів при їх надходженні та використанні для тих підприємств, які ведуть облік і складають фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів. Метою даного стандарту є «визначення підходу до обліку запасів, надання рекомендацій щодо визначення собівартості та подальшого визнання витрат» [31].

Порівняємо положення міжнародних та національних стандартів обліку щодо оцінки виробничих запасів (таблиця 1.6).

Таблиця 1.6. – Оцінка виробничих запасів за НП(С)БО 9 і МСБО 2

Ознака	МСБО 2	НП(С)БО 9	Коментар
Оцінка запасів на дату балансу	Застосовується оцінка за меншою з таких величин: собівартість або чиста вартість реалізації	Застосовується оцінка менша з таких двох: первісна вартість або чиста вартість реалізації	Ідентичні
Визначення чистої вартості реалізації	Чиста вартість реалізації – попередньо оцінена ціна продажу у звичайному ході бізнесу мінус попередньо оцінені витрати на завершення та попередньо оцінені витрати, необхідні для здійснення продажу» [31]	«Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію» [32]	Частково співпадають
Оцінка запасів при вибутті	ФІФО, ідентифікованої індивідуальної собівартості, середньозваженої собівартості	ФІФО, ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, нормативних затрат, ціни продажу	Частково співпадають

Джерело: складено на основі [31-32].

Аналіз таблиці 1.6 показав, що в міжнародному стандарті відсутня категорія «первісна вартість», натомість вживається дещо ширше за складом ніж первісна вартість поняття «собівартість запасів».

Погоджуючись із авторами Гнатюк О.М. і Бала О.І., зазначимо: «спільним для вітчизняних і міжнародних стандартів є те, що облік запасів може містити додаткові та проміжні відомості про їх стан, якщо це доречно для роз'яснення фінансового стану. Спільним також є і перелік витрат, що не входять до складу запасів, за виключенням фінансових витрат у П(С)БО 9 і витрат на зберігання у МСБО 2» [15].

Отже, облік виробничих запасів регламентується значною кількістю законодавчих та нормативно-правових актів.

1.3. Оцінка наукових проблем в організації обліку та аналізі виробничих запасів

Враховуючи вагомі напрацювання науковців в організації обліку і аналізу виробничих запасів, вважаємо за необхідне зупинитись також на тих аспектах, які вимагають подальших досліджень. Суперечливі моменти стосовно тематики нашого дослідження розпочнемо визначати на основі дисертаційних досліджень.

Так, Андрос С.В. вважає, що досить широке коло питань, які стосуються теорії, методики і практики обліку і аналізу виробничих запасів є нерозкритими саме на підприємствах кондитерської галузі: «не чітко опрацьована на даний час система нормування виробничих запасів за цільовим призначенням; має місце невідповідність вимогам нормативно-правової бази. При відображенні в обліку виробничих запасів відсутня галузева методична база з обліку і аналізу виробничих запасів; необґрунтована методика оцінки ефективності вітчизняного кондитерського виробництва та визначення шляхів зниження матеріаломісткості продукції» [1].

Бурдейна Л.В. узагальнює негативні аспекти, виявлені в організації обліку

виробничих запасів: «низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств; невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів; обмеженість контролю використання виробничих запасів; складність визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, більше того, обміну на неподібні активи» [3].

Гриценко О.М. вказує на наявність невирішених питань та необхідність подальших досліджень в таких напрямках: «розкриття економічної сутності категорії «запаси підприємств ресторанного господарства», їх класифікація та оцінка; організація бухгалтерського обліку запасів щодо вдосконалення документування та рахунків аналітичного обліку згідно з вимогами нормативно-правових актів і специфіки підприємств; методичний підхід до формування собівартості продукції в обліку, форми бюджетів та звітів про їх виконання з метою прийняття ефективних рішень щодо управління запасами» [5].

На думку Стецюк Н.Є., не вирішеними є численні питання, які стосуються організації обліку і аналізу виробничих запасів на деревообробних підприємствах: «потребують подальшого опрацювання понятійний та класифікаційний аспекти теоретичних засад бухгалтерського обліку та аналізу виробничих запасів, а також методичні та організаційні їх положення в частині: уточнення порядку визнання видів виробничих запасів та їх оцінка, відображення інформації за виробничими запасами в документах та на рахунках бухгалтерського обліку, формування відповідних змістовних сегментів облікової політики деревообробних підприємств, методики аналізу управління та забезпеченості вказаних підприємств виробничими запасами, ефективності використання виробничих запасів та матеріаломісткості продукції» [8].

Дацко К.П. акцентує увагу на «відсутності комплексних досліджень щодо формування обліково-аналітичної системи управління оборотними активами. Відтак, залишається цілий ряд невирішених питань, пов'язаних із удосконаленням облікового забезпечення управління окремими складовими

оборотних активів на основі використання зарубіжного досвіду та розробкою практичних рекомендацій щодо застосування обліково-аналітичного інструментарію в процесі управління оборотними активами в умовах існуючих ризиків управління та негативних змін у їхньому складі та структурі» [7]. Дослідження автора показало, що виробничі запаси відносяться до однієї з груп оборотних активів, які є найбільш проблемними для управління. Відповідно, заслуговують на увагу виділені автором проблеми в обліку виробничих запасів та запропоновані напрямки їх вирішення (таблиця 1.7).

Таблиця 1.7. – Проблеми управління виробничими запасами та інструменти їх розв'язання

Проблема	Методичний інструментарій вирішення проблеми	Очікуваний результат
Накопичення виробничих запасів	Визначення оптимального розміру замовлення виробничих запасів	«Вирішення проблеми стосовно доцільності накопичення виробничих запасів на складах чи організації більш частих їх поставок» [7]
	Розробка планового показника – планова норма виробничих запасів	Визначення економічно обґрунтованого обсягу виробничих запасів, необхідних для забезпечення безперебійного процесу виробництва

Джерело: складено та доповнено автором на основі [7].

Титенко Л.В., визначаючи проблеми в обліку і аналізі виробничих запасів, робить це з урахуванням галузевої специфіки досліджуваних підприємств фармацевтичної промисловості. На думку, автора, «потребує уточнення економічна сутність виробничих запасів як об'єкта обліку. Їх класифікацію необхідно провести з урахуванням виробничої специфіки фармацевтичних підприємств. Особливо дискусійними є питання достовірної оцінки виробничих запасів та її врахування у системі бухгалтерського обліку. Існує низка недоліків в частині документального оформлення операцій руху виробничих запасів та контролю за їх надходженням і використанням. Не врегульованими залишаються багато питань, пов'язаних із формування собівартості лікарських засобів, насамперед в контексті ціноутворення життєво необхідних лікарських засобів, що потребують додаткових досліджень в напрямі аналізу мінімізації витрат на

виробничі запаси та ефективності їх використання» [9].

Чабанюк О.А. наголошує, що нерозкритими залишається цілий ряд актуальних питань в обліку виробничих запасів підприємств цукрової промисловості, зокрема, «неоднозначне тлумачення важливих категорій та понять; в умовах розбудови вітчизняної економіки потребують поглиблення окремі концептуальні положення обліку виробничих запасів в цілому ... Неоднозначним є ставлення науковців і практиків до змісту положень облікової політики у частині обліку виробничих запасів, які віддзеркалюють специфіку цукрового виробництва. Необхідною є деталізація субрахунків аналітичного обліку виробничих запасів, що використовуються в обліковому процесі підприємств цукрової промисловості, уніфікація робочого плану рахунків та графіку документообороту з обліку виробничих запасів в умовах розвитку інформаційних технологій» [10].

Актуальні проблеми стосовно організації обліку і аналізу виробничих запасів розглядають та вирішують вчені у наукових публікаціях.

Зокрема, автори Бабенко Л.В., Васильєва В.Г., Коновалова О.В. наголошують, що «в умовах постійного розвитку облікової практики, запровадження міжнародних стандартів обліку і звітності проблематика обліку виробничих запасів та їх оцінки залишається актуальною та потребує подальшого наукового доопрацювання, уточнення і дослідження» [13].

Гнатюк О.М. і Бала О.І. вважають, що «суперечності існують стосовно: віднесення окремих елементів до складу запасів; віднесення запасів до конкретної статті активів балансу; обґрунтування методів обліку» [15]. Також, на думку, авторів, «актуальним завданням, яке в сучасних умовах потребує вирішення, залишається гармонізація міжнародних стандартів обліку запасів із вітчизняними, оскільки розвиток будь-якого підприємства буде тим ефективнішим, чим частіше воно використовуватиме у своїй практиці існуючий досвід» [15].

На думку Кулик Ю.М., Шільвінської О.Л., Здір В.А., головні проблемні аспекти в організації обліку виробничих запасів: «удосконалення документації

оперативного та аналітичного обліку запасів, здійснення обміну на неподібні виробничі запаси; неналежний рівень контролю та оперативного нагляду за процесом формування запасів; обмежений контроль за використанням виробничих запасів» [18]. Для усунення зазначених проблем в обліку виробничих запасів автори пропонують використовувати розроблені для конкретного підприємства аналітичні рахунки для дієвого контролю за рухом виробничих запасів; посилити контроль з боку відповідального за цю ділянку бухгалтера за правильністю оформлення первинних документів з обліку виробничих запасів шляхом внесення відповідної інформації у посадову його інструкцію та визначення відповідальності за недотримання виконуваних функціональних обов'язків.

Пушкар І.В., Шишкіна А.П. наголошують на тому, що «під впливом сучасних економічних викликів досі залишається актуальним питання щодо комплексного підходу до управління виробничими запасами на підприємствах як один із шляхів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення» [21]. Також автори визначають проблеми, які існують в питаннях оптимізації обсягів виробничих запасів, та пропонуються шляхи їх вирішення (таблиця 1.8).

Таблиця 1.8. – Проблеми, які існують в питаннях оптимізації обсягів виробничих запасів, та пропонуються шляхи їх вирішення

Проблема	Можливі шляхи вирішення проблеми
Постачальники не виконують умови договору (наприклад, затримують терміни поставки, постачають виробничі запаси невідповідної кількості та/або якості; не дотримуються узгодженої номенклатури замовлень)	Відмовитись від ненадійних постачальників і знайти інших, більш надійних. Якщо ж це неможливо, брати безпосередню участь у процесі формування замовлення (контролювати процес відбору запасів, їх відвантаження і т.д.)
Непередбачувано змінюється попит на продукцію підприємства (наслідок – нестача або надлишок необхідних виробничих запасів)	Посилити ефективність роботи служби маркетингу, сформувавши ефективну стратегію збуту, налагодити ефективну комунікацію із покупцями
Відбувається збій у процесі виробництва	Застосовувати сучасні технології виробництва, проводити навчання та підвищення кваліфікації персоналу, налагодити ефективний складський облік

Джерело: складено та доповнено автором на основі [21].

Автори Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. досліджують

особливості фінансового аналізу оборотних активів і зазначають: «на сьогодні наука пропонує досить «вузький» набір показників, які характеризують стан та ефективність використання оборотних активів господарюючих суб'єктів. Саме тому, багато питань, що стосуються організації ефективного процесу дослідження оборотних активів на підприємстві й досі залишаються невирішеними і потребують подальших досліджень» [19]. Ця ж проблема стосується і аналізу виробничих запасів як складової оборотних активів підприємства.

Як вважає Степаненко О.І., «підходи до визначення змісту виробничих запасів, їх економічної природи є різними та містять певні протиріччя. Дискусійним питанням є використання науковцями для позначення поняття «виробничі запаси» різних термінів: «матеріальні цінності», «матеріальні ресурси», «товарно-матеріальні цінності», «матеріально-виробничі запаси», «матеріально-сировинні ресурси», «товарно-виробничі запаси»» [22]. Відповідно, автор аналізує підходи вчених до визначення виробничих запасів, виділяє їх переваги і недоліки, сферу застосування в розрізі галузевих підходів, поглиблює класифікацію виробничих запасів в контексті операцій, які з ними відбуваються на різних етапах руху (надходження, наявність та зберігання, використання у виробництві чи в господарській діяльності, вибуття.

Відповідно до класифікації за Степаненко О.І., класифікація виробничих запасів за шляхами (джерелами) надходження необхідна «для достовірної оцінки виробничих запасів на етапі їх надходження, повноти визначення первісної вартості» [22] та передбачає такі види виробничих запасів: «придбані за грошові кошти (у постачальників або через підзвітних осіб); виготовлені власними силами; отримані як внесок до статутного капіталу; отримані безкоштовно; отримані в обмін на подібні (чи не подібні) активи; отримані в результаті ліквідації (списання) основних засобів; отримані за результатами інвентаризації (надлишки запасів)» [22].

В свою чергу, класифікація виробничих запасів за ціллю (характером) використання в господарській діяльності проводиться «з метою достовірності

визнання вартості витрачених запасів в складі витрат підприємства, повноти відображення інформації в системі рахунків бухгалтерського обліку» [22] та передбачає такі види виробничих запасів: «для виробничих, загальновиробничих, адміністративних, збутових потреб; для підтримання об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних активів в робочому стані; для поліпшення об'єктів основних засобів (при модернізації, реконструкції); для створення об'єктів необоротних матеріальних активів власними силами» [22].

Важливою є також класифікація виробничих запасів відповідно до методу їх оцінки, яка проводиться «для повноти та достовірності формування облікової інформації про собівартість використання (вибуття)» [22] та передбачає види виробничих запасів, які оцінюються «за методом ідентифікованої собівартості; за методом середньозваженої собівартості; за методом ФІФО; за методом нормативних затрат» [22].

Нарешті, за шляхами вибуття виробничі запаси поділяють «для повноти та правильності відображення операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку» [22] на такі види: реалізація за грошові кошти; безоплатна передача; передача в обмін на подібні (чи неподібні) активи; передача в складі внеску до статутного капіталу іншої юридичної особи; вибуття за результатами інвентаризації (нестачі запасів); псування (знищення) запасів в наслідок подій, які не залежать від діяльності підприємства» [22].

Автор Alekperov Tural Faig проводить «аналіз процесів аналітичної обробки інформації обліку запасів з метою звітності» [44], вивчає облік запасів та його важливість для підприємства, загрози, які можуть виникнути внаслідок неправильного обліку, та теоретичну важливість аналітичного обліку.

Таким чином, науковці визначають основні наукові проблеми в організації обліку і аналізі виробничих запасів та пропонують шляхи їх вирішення.

Висновки до розділу 1

1. Подано оцінку наукового надбання з питань організації обліку і аналізу виробничих запасів. Опрацьовано 12 авторефератів дисертаційних робіт за період 2010-2016 роки. Встановлено, що здобувачі наукових степенів розглядають організацію і методику обліку, аналізу, оцінки, контролю, аудиту виробничих запасів, управління ними, а також напрямки удосконалення обліку виробничих запасів суб'єктів господарювання. Аналіз показав, що найчастіше дисертанти обирають об'єктом дослідження облік виробничих запасів, дещо менше проводять аналіз і контроль, найменше вивчають аудит і оцінку виробничих запасів. Опрацьовано також 11 наукових статей за 2020-2025 роки. Систематизовано погляди науковців на трактування поняття «виробничі запаси», розглянуто підходи до класифікації виробничих запасів в стандартах обліку та звітності і наукових працях.

2. Порядок організації та ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємствах регулюють нормативно-правові документи: МСБО 2 «Запаси»; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; НП(С)БО 9 «Запаси»; Податковий кодекс України; Закони України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інші. Проведено аналіз визначень виробничих запасів у нормативних актах, а також порівняльний аналіз оцінки виробничих запасів у міжнародних та національних стандартах обліку.

3. Визначено основні наукові проблеми в організації обліку і аналізу виробничих запасів підприємства, серед яких відсутність єдиного підходу до їх трактування, класифікації, необхідність удосконалення документального забезпечення операцій з виробничими запасами, відсутність галузевої методичної бази з обліку і аналізу виробничих запасів, не розроблена методика визначення оптимального обсягу виробничих запасів з метою мінімізації витрат.

Основні положення розділу викладено автором у праці [45-46].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1. Статистичний аналіз діяльності підприємств легкої промисловості

Легка промисловість охоплює галузі, які займаються виробництвом товарів народного споживання, а саме тканин, одягу, взуття, предметів галантерії та парфумерії тощо. Це, зокрема, текстильна, швейна, трикотажна, шкіряно-галантерейна, хутрова та інші галузі промисловості.

Дослідження організації обліку і аналіз виробничих запасів надалі будемо проводити за даними приватного акціонерного товариства «Едельвіка», основним видом діяльності якого є 13.20 «Ткацьке виробництво». Відповідно до КВЕД-2010 ця діяльність відноситься до секції С «Переробна промисловість», розділу 13 «Текстильне виробництво», групи 13.2 «Ткацьке виробництво».

Тому для аналізу показників діяльності нами обрано дані Державної служби статистики України для ткацьких підприємств.

Спочатку дослідимо в динаміці кількість ткацьких підприємств в Україні та у Волинській області, а також кількість зайнятих працівників (таблиця 2.1).

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.1, можемо сказати, що кількість ткацьких підприємств в Україні не є великою і коливається в діапазоні від 23 (2016 рік) до 40 (2021 рік). Загалом за період дослідження кількість ткацьких підприємств зростає від 27 до 29, тобто на 2 одиниці (7,4%).

У Волинській області взагалі протягом періоду дослідження є лише одне таке підприємство – досліджуване нами підприємство ПрАТ «Едельвіка».

Зважаючи на зростання кількості ткацьких підприємств в Україні та їх стабільну протягом періоду дослідження кількість у Волинській області, спостерігаємо зменшення питомої ваги області в кількості таких підприємств від 3,7% у 2014 році до 3,4% у 2024 році, тобто на 0,3 відсоткових пункти.

Таблиця 2.1. – Аналіз динаміки кількості підприємств та кількості зайнятих працівників на ткацьких підприємствах в Україні за 2014-2024 роки

Рік	Кількість підприємств, од.		Питома вага, %	Кількість працівників, осіб	
	Україна	Волинь		Україна	Волинь
2014	27	1	3,7	2019	к
2015	28	1	3,6	2460	к
2016	23	1	4,3	2108	к
2015	26	1	3,8	1818	к
2018	33	1	3,0	2169	к
2019	35	1	2,9	1962	к
2020	37	1	2,7	1753	к
2021	40	1	2,5	1603	к
2022	37	1	2,7	1347	к
2023	35	1	2,9	964	к
2024	29	1	3,4	845	к
2024/2014, абс.	2	0	-0,3	-1174	х
2024/2014, відн.	7,4	0	х	-58,1	х

к – дані є конфіденційними і не оприлюднюються.

Джерело: розрахунки автора за даними [47-48].

Щодо кількості зайнятих працівників на ткацьких підприємствах, то можемо провести аналіз динаміки лише по Україні, оскільки по Волинській області дані є конфіденційними. Отже, кількість зайнятих працівників на ткацьких підприємствах України коливається в діапазоні від 845 осіб у 2024 році до 2460 осіб у 2015 році. Якщо провести порівняння показника у 2024 році з базовим 2014 роком, то можемо констатувати, що кількість зайнятих працівників зменшилась на 1174 особи, що складає 58,1%. Значне зменшення показника спостерігається у 2022-2024 роках, що пов'язуємо із загальною макроекономічною ситуацією та початком повномасштабної війни.

Далі дослідимо динаміку обсягу виробленої та обсягу реалізованої продукції ткацьких підприємств в Україні за 2014-2024 роки (таблиця 2.2). По Волинській області аналіз провести немає можливості, оскільки дані є конфіденційними і не оприлюднюються.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.2, можемо сказати, що загалом спостерігається позитивна динаміка щодо зростання як обсягу виробництва, так і обсягу реалізації продукції ткацьких підприємств в Україні, за винятком зменшення у 2016, 2019-2020 і 2024 роках (рисунок 2.1).

Таблиця 2.2. – Аналіз динаміки обсягу виробленої та обсягу реалізованої продукції на ткацьких підприємствах в Україні за 2014-2024 роки

Рік	Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	Відхилення, тис. грн
2014	535538,9	526036,2	9502,7
2015	1110516,0	1110877,9	-361,9
2016	845496,6	805575,2	39921,4
2015	979706,2	927758,6	51947,6
2018	1822130,5	1769576,7	52553,8
2019	1273318,3	1286906,5	-13588,2
2020	913181,6	875719,0	37462,6
2021	1884572,2	1941798,8	-57226,6
2022	1907311,5	2420096,3	-512784,8
2023	1959711,1	2868218,5	-908507,4
2024	2746343,0	2720633,1	25709,9
2024/2014, абс.	2210804,1	2194596,9	x
2024/2014, відн.	412,8	417,2	x

Джерело: розрахунки автора за даними [49-50].

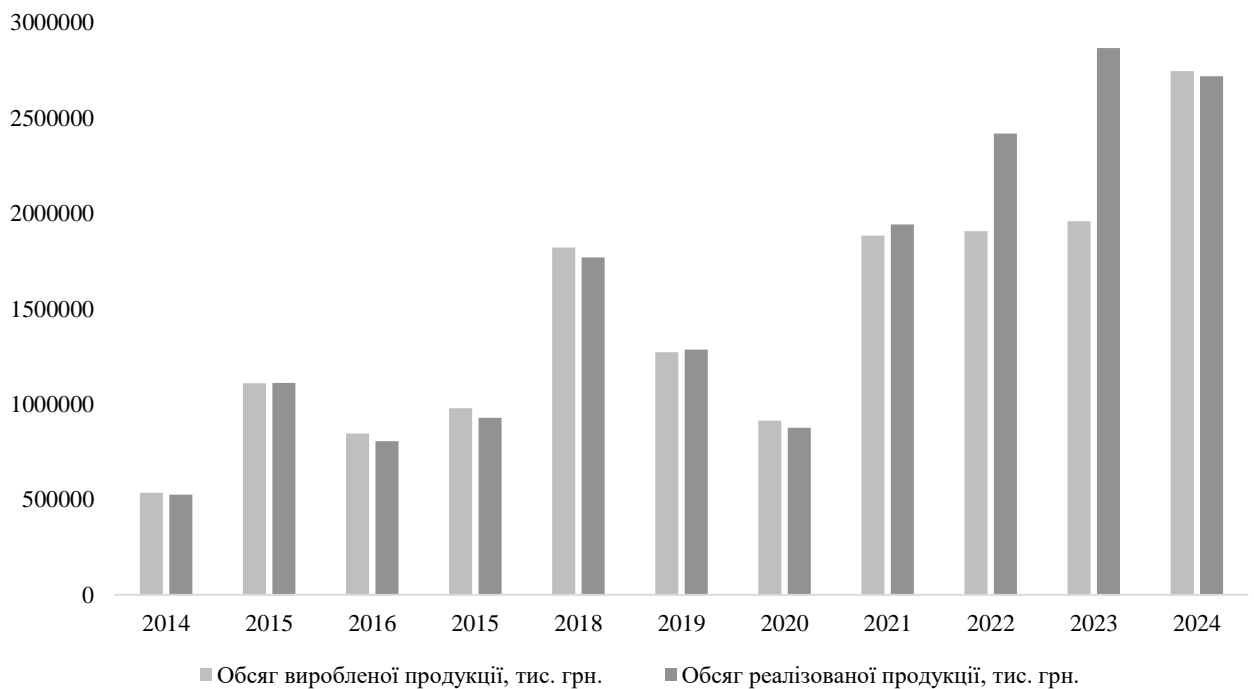

Рисунок 2.1 Динаміка обсягу виробленої та обсягу реалізованої продукції на ткацьких підприємствах в Україні за 2014-2024 роки, тис. грн.

Джерело: побудовано за даними [49-50].

Якщо провести порівняння 2024 рік з базовим 2014 роком, то можемо констатувати, що для ткацьких підприємств обсяг виробництва продукції зріс на

2210804,1 тис. грн. (412,8% або у 5,1 рази), а обсяг реалізації продукції зріс на 2194596,9 тис. грн. (417,2% або у 5,2 рази).

Порівняння обсягів виробництва і обсягів реалізації продукції ткацьких підприємств показало переважання обсягів виробництва у 2014, 2016-2018 і 2020 роках. Відповідно, у 2015, 2019 і 2021-2023 роках, навпаки, обсяг виробництва був меншим порівняно з обсягом реалізації продукції ткацьких підприємств.

Дослідимо в динаміці фінансові результати діяльності ткацьких підприємств (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3. – Аналіз динаміки фінансових результатів на ткацьких підприємствах в Україні за 2014-2024 роки

Рік	Прибуток до оподаткування, тис. грн.	Збиток до оподаткування, тис. грн.	Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.
2014	9504,5	161261,4	-151756,9	-152841,2
2015	58950,2	168500,1	-109549,9	-119576,5
2016	61190,9	2329,0	58861,9	48948,7
2015	48121,8	9565,6	38556,2	29813,3
2018	49865,9	3147,2	46718,7	37977,3
2019	29438,8	19142,5	10296,3	4678,1
2020	18365,4	31869,7	-13504,3	-17138,9
2021	56856,1	51794,9	5061,2	-5553,5
2022	87745,1	19513,6	68231,5	52688,8
2023	158575,5	4100,8	154474,7	125130,5
2024	106898,2	2702,6	104195,6	86292,9
2024/2014, абс.	97393,7	-158558,8	255952,5	239134,1
2024/2014, відн.	1024,7	-98,3	-168,7	-156,5

Джерело: розрахунки автора за даними [51-54].

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.3, можемо сказати, що за період дослідження ткацькі підприємства в Україні були збитковими у 2014-2015 і 2020 роках. У 2020 році це зумовлено, в тому числі, впливом карантинних обмежень у зв'язку з пандемією коронавірусної хвороби. Однак у 2021-2023 роках спостерігається зростання прибутку до оподаткування досліджуваних підприємств. Загалом за період дослідження, якщо порівняти показники 2024 і 2014 років, можемо констатувати покращення фінансового результату до

оподаткування на 255952,5 тис. грн., причому цей фінансовий результат якісно змінився від збитку до прибутку.

Приблизно така ж динаміка й показника чистого фінансового результату ткацьких підприємств, які мали чистий збиток у 2014-2015 і 2020-2021 роках. Однак у 2022-2023 роках спостерігається зростання чистого прибутку досліджуваних підприємств. Загалом за період дослідження, якщо порівняти показники 2024 і 2014 років, можемо констатувати покращення чистого фінансового результату на 239134,1 тис. грн., причому цей чистий фінансовий результат якісно змінився від чистого збитку до чистого прибутку.

Графічно динаміка фінансових результатів на ткацьких підприємствах в Україні за 2014-2024 роки наведена на рисунку 2.2.

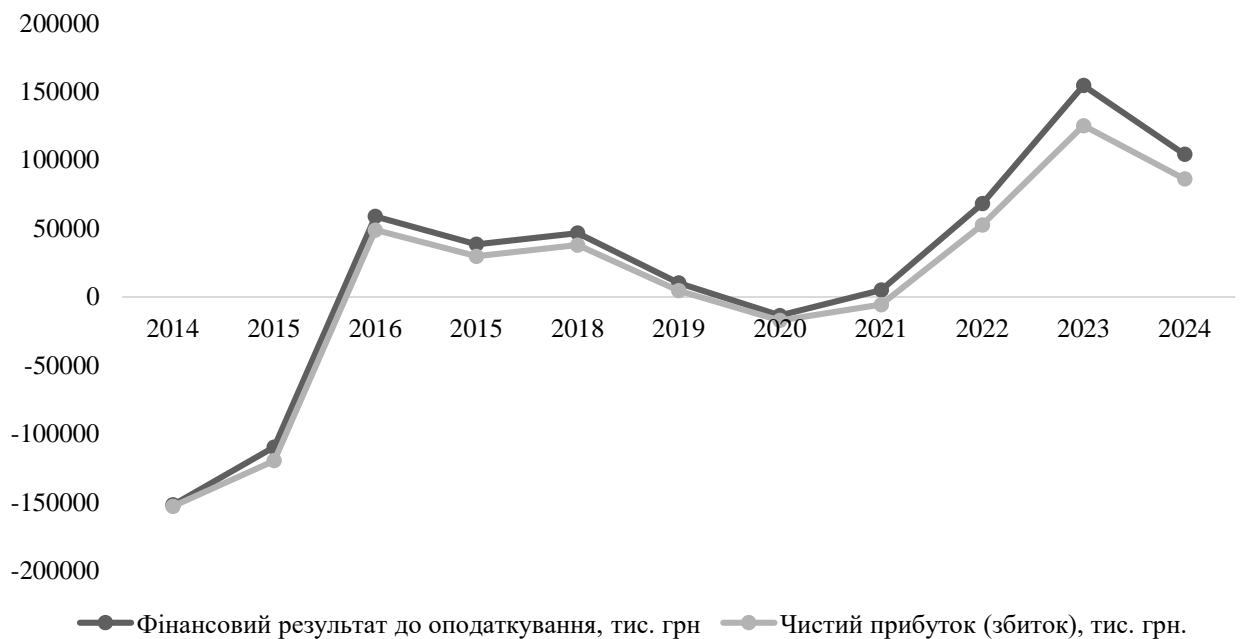

Рисунок 2.2 Динаміка фінансових результатів на ткацьких підприємствах в Україні за 2014-2024 роки, тис. грн.

Джерело: побудовано за даними [53-54].

Отже, дослідження показників діяльності ткацьких підприємств України за період 2014-2024 роки показало позитивну тенденцію до збільшення кількості таких підприємств в Україні і стабільну їх кількість у Волинській області, збільшення обсягу і виробленої та реалізованої продукції, якісне покращення фінансового результату до оподаткування і чистого фінансового результату.

2.2. Організація обліку виробничих запасів

Розглянемо основні положення щодо організації бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємств легкої промисловості на прикладі ПрАТ «Едельвіка».

Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється окремим підрозділом – бухгалтерською службою.

Бухгалтерська служба ПрАТ «Едельвіка» має таку структуру (рисунок 2.3).

Рисунок 2.3 Організаційна структура бухгалтерської служби
ПрАТ «Едельвіка»

Джерело: складено автором на основі власних спостережень.

Як видно із схеми, на ПрАТ «Едельвіка» форма облікового апарату централізована, тобто всі облікові роботи (обробка документів, аналітичний і синтетичний облік, складання зведеного балансу і звітності) зосереджені в єдиному обліковому підрозділі – у бухгалтерії підприємства.

Бухгалтерія підприємства очолюється головним бухгалтером, який відповідає за стан та ведення бухгалтерського обліку.

У таблиці 2.4 подано перелік працівників облікової служби та їх функціональні обов'язки.

За нашими дослідженнями, посадові інструкції працівників бухгалтерії ПрАТ «Едельвіка» відповідають обов'язкам, які фактично виконують працівники на підприємстві.

Таблиця 2.4. – Перелік працівників облікової служби ПрАТ «Едельвіка» із розподілом посадових обов'язків згідно посадових інструкцій

Посада	Ділянка обліку	Основні обов'язки
Головний бухгалтер	Організація та контроль ведення бухгалтерського обліку	Забезпечує дотримання штатної, фінансової і касової дисципліни, кошторисів, законності списання з рахунків бухгалтерського обліку нестач, дебіторської заборгованості й інших витрат, схоронності бухгалтерських документів, оформлення і здачі їхній у встановленому порядку в архів. Забезпечує ведення бухгалтерського обліку, формує і подає звітність підприємства. Здійснює контроль обліку ПДВ, стан податкових зобов'язань та кредитів підприємства.
Заступник головного бухгалтера	Виробництво, основні засоби	Облік основних засобів, нарахування амортизації, облік витрат на виробництво, визначає собівартість продукції.
Бухгалтер	Оплата праці, касові операції	Здійснює нарахування заробітної плати та інших виплат працівникам підприємства, приймає і контролює правильність оформлення листків з тимчасової непрацездатності. Здійснює контроль за дотриманням ведення касової дисципліни, розрахунків з підзвітними особами. Складає та подає Звіт з праці (форма 1-ПВ).
Бухгалтер	Банківські операції	Складає банківські документи на перерахування коштів; одержує в банку виписки; веде операції на рахунках в банку. Здійснює купівлю валюти з оформлення документів.
Бухгалтер	Розрахунки з постачальниками	Здійснює оформлення надходжень від постачальника, контролює оплати за зобов'язаннями перед постачальниками, здійснює взаємозвірки з постачальниками.
Бухгалтер	Розрахунки з покупцями	Формує видаткові та податкові накладні, контролює виконання договорів, складає акти звірок з покупцями.
Бухгалтер	Розрахунки з покупцями (кінцевим споживачем)	Організація документального оформлення реалізації кінцевим споживачем, здавання коштів в касу підприємства.

Джерело: складено автором на основі посадових інструкцій.

Обліковий підрозділ підприємства пов'язаний з іншими підрозділами підприємства, адже всі операції супроводжуються складанням відповідних документів (таблиця 2.5). Бухгалтерія отримує від інших відділів необхідні для ведення бухгалтерського обліку та здійснення контролю документи і надає їм економічну інформацію, здійснюючи таким чином безпосередній вплив на

виконання плану постачання, виробництва та збуту продукції, рентабельність й інші економічні показники діяльності підприємства.

Таблиця 2.5. – Взаємозв'язок бухгалтерії із структурними підрозділами
ПрАТ «Едельвіка» через документообіг

Структурні підрозділи	Документи
Адміністративна служба	Копії наказів і розпоряджень керівника з основної діяльності, кореспонденція на адресу бухгалтерії.
Відділ кадрів	Копії наказів по особовому складу (накази про зарахування на роботу, звільнення, відпустку), табелі обліку робочого часу, лікарняні листки, звіти про використання бланків трудових книжок.
Юридичний відділ	Господарські контракти та договори, кошториси, акти та інші документи з питань виконання договірних зобов'язань.
Комерційний відділ	Рахунки на придбання товарно-матеріальних цінностей, авансові звіти працівників.
Плановий відділ	Затверджені розробки планових показників за всіма видами діяльності підприємства (бізнес-план, кошторис витрат і доходів).
Цехи	Документи по окремих господарських операціях (на випуск продукції тощо), виробничі звіти по витратах тощо
Склади	Документи щодо руху товарно-матеріальних цінностей, їх відпуску та переміщенню
Служба головного механіка	Документи про рух обладнання та його ремонт, про роботу автотранспорту тощо.

Джерело: складено автором на основі посадових інструкцій.

Основні фактори ефективної організації обліку виробничих запасів:

- раціональна організація складського господарства;
- розробка номенклатури виробничих запасів;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;
- правильне групування (класифікація) виробничих запасів;
- розробка норм витрачання виробничих запасів.

На ПрАТ «Едельвіка» затверджений і діє наказ про облікову політику, в якому визначені ті альтернативи, які стосуються окремих облікових процедур, методи нарахування амортизації, методи оцінки та вибуття запасів тощо. Проведена нами перевірка відповідності наказу про облікову політику ПрАТ «Едельвіка» вимогам чинного законодавства показала, що документ відповідає тим нормативним актам, які регулюють його складання, зокрема це «Методичні рекомендації щодо застосування суттєвості у бухгалтерському обліку», наведені

в листі МФУ «Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності» від 29.07.2003 р. №04230-04108 [55].

Відповідно до визначеної на підприємстві облікової політики ПрАТ «Едельвіка» ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності здійснюється відповідно до норм НП(С)БО, без застосування МСБО.

Критерій суттєвості для відображення в бухгалтерському обліку операцій встановлений у розмірі 1001 грн.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться автоматизовано з використанням програми «BAS бухгалтерія» і відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» в Україні» [27], затвердженим Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, Інструкції про застосування плану рахунків [35]. Фінансова, податкова і статистична звітність складається та подається у відповідні органи в установлені терміни.

Наявність основних засобів товариства підтверджується інвентаризаціями, які проводять щороку. Результати інвентаризацій відображаються в обліку звітних періодів.

Придбані, отримані або вироблені запаси зараховуються на баланс ПрАТ «Едельвіка» за первісною вартістю, до якої увійшли суми, сплачені постачальникам, а також транспортно-заготівельні витрати.

Вибуття інших запасів здійснюється за такими оцінками: готової продукції – за фактичною собівартістю, сформованою на базі фактичних витрат; товарів – за ідентифікованої собівартості; МШП – ідентифікованої собівартості. Підприємство не змінювало метод оцінки вибуття запасів протягом звітного періоду.

Документальне оформлення надходження матеріальних, сировинних і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже ефективно налагоджена система документообігу забезпечує своєчасне отримання необхідних даних для бухгалтерського обліку та контролю, а також оперативного управління виробничими запасами.

У таблиці 2.6 наведено документи, якими найчастіше оформлюється надходження виробничих запасів на ПрАТ «Едельвіка», та їх призначення.

Таблиця 2.6. – Документи з надходження виробничих запасів на ПрАТ «Едельвіка»

Форма документа	Назва	Призначення документу
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли	реєстрація транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства
М-2, 26	Довіреність	підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів
М-2а	Акт списання бланків довіреностей	списання використаних бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрації довіреностей	реєстрація виданих довіреностей
М-4	Прибутковий ордер	використовується на складі, заповнюється в день надходження запасів при відсутності розбіжностей з документами постачальника, при оприбуткуванні запасів з переробки
М-7	Акт приймання матеріалів	застосовується при прийнятті запасів, якщо є розбіжності з документами постачальника, або коли виробничі запаси надійшли без документів. Використовується для обліку надходження запасів і для направлення листа-претензії постачальнику.
М-12	Картка складського обліку матеріалів	облік виробничих запасів на складі
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	взаємозв'язок складського та бухгалтерського обліку
М-16	Матеріальний ярлик	позначення одиниць запасів

Джерело: складено автора за даними підприємства.

Від того, чи правильно оформлені операції з надходження виробничих запасів відповідними документами, залежить правильність віднесення їх вартості на витрати виробництва, а також реальність оцінки незавершеного виробництва та його відображення у фінансовій звітності.

Надходження виробничих запасів оформлюють на ПрАТ «Едельвіка» й іншими документами. Зокрема, супровідні документи постачальників (рахунок-фактура (ф. №63), платіжна вимога-доручення, товарно-транспортна накладна) є підставою для кількісного та якісного приймання партії запасів, що надійшли, а

також використовуються для розрахунків між постачальниками і покупцями за відвантажені (відпущені) запаси.

У таблиці 2.7 подано основні документи, якими на ПрАТ «Едельвіка» оформлюють операції відпуску виробничих запасів.

Таблиця 2.7. – Документи з відпуску виробничих запасів на ПрАТ «Едельвіка»

Форма документу	Назва документу	Призначення документу
М-8, 9, 28, 28а	Лімітно-забірна картка	систематичний відпуск у виробництво лімітованих матеріалів, поточний контроль за дотриманням встановлених лімітів їх відпуску. Вказується місячний ліміт відпуску цеху.
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів	разовий відпуск запасів для виробничих та господарських потреб
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	разовий відпуск запасів всередині підприємства
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу	складається завскладом (комірником) у випадку виявлення відхилень фактичного залишку виробничих запасів від встановлених норм
М-19	Матеріальний звіт	Складається МВО і передається до бухгалтерії; відображає рух запасів на складі за певний період

Джерело: складено автора за даними підприємства.

У ряді випадків для разового відпуску матеріалів у виробництво використовуються галузеві форми (в нашому випадку, в прядильному виробництві – форма №4-п, в ткацькому – форма № 4-мт тощо).

Для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству виробничих запасів призначено рахунок 20 «Виробничі запаси» [41]. За дебетом цього рахунка «відображаються надходження запасів на підприємство, їх дооцінка, за кредитом – витрачання на виробництво (експлуатацію, будівництво), переробку, відпуск (передачу) на сторону, уцінка» [35].

Для рахунку 20 Планом рахунків передбачено 9 субрахунків, характеристика яких наведена в додатку Г.

Однак лише синтетичний облік не дає можливості ефективного контролю за наявністю та рухом кожного виду виробничих запасів. Щоб мати деталізовану

інформацію за окремими видами виробничих запасів та процесів із їх участю, на ПрАТ «Едельвіка» застосовується аналітичний облік. Це зумовлено значною номенклатурою виробничих запасів, а також складною організаційною та виробничою структурою підприємства.

До окремих рахунків синтетичного обліку та субрахунків на ПрАТ «Едельвіка» відкриваються рахунки аналітичного обліку, які дозволяють визначити обсяг виробничих запасів в цілому та за кожним видом окремо (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8. – Розрізи аналітичного обліку виробничих запасів, які використовуються на ПрАТ «Едельвіка»

Субрахунки рахунку 20 «Виробничі запаси»	Розріз аналітики
201 «Сировина й матеріали»	В розрізі видів та груп сировини, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб
202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»	В розрізі купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб
203 «Паливо»	В розрізі видів палива, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб
204 «Тара й тарні матеріали»	В розрізі видів тари й тарних матеріалів і матеріально відповідальних осіб
206 «Матеріали, передані в переробку»	В розрізі, який забезпечує отримання даних про підприємство-переробника та контроль за операціями з переробки, за відповідними витратами
207 «Запасні частини»	За місцями зберігання й однорідними групами (механічна група, електрична група тощо). Аналітичний облік машин, обладнання, двигунів, вузлів та агрегатів обмінного фонду також ведеться за групами: придатні до експлуатації (нові та відновлені); що підлягають відновленню (на складі); що знаходяться в ремонті
209 «Інші матеріали»	За видами та групами інших матеріалів

Джерело: складено автором за даними підприємства і [41].

Відображення в обліку операцій з надходження та витрачання виробничих запасів на ПрАТ «Едельвіка» наведено у додатку Д.

Таким чином, на досліджуваному підприємстві відкривають аналітичні рахунки залежно від потреби, узгодженої із запитами користувачів для управління виробництвом. Зазначимо основні розрізи аналітики на ПрАТ «Едельвіка»: склади, комори матеріально відповідальні особи, групи запасів, види діяльності тощо.

2.3. Аналіз виробничих запасів

Визначимо послідовність аналізу виробничих запасів підприємств легкої промисловості, який ми будемо проводити в цьому параграфі:

- напрямки аналізу: аналіз динаміки, структури, ефективності використання виробничих запасів;
- об’єкти аналізу: ткацькі підприємства України і ПрАТ «Едельвіка»;
- інформаційні джерела аналізу: дані Державної служби статистики України (група 13.2 «Ткацьке виробництво» розділу 13 «Текстильне виробництво» секції С «Переробна промисловість») і дані фінансової звітності ПрАТ «Едельвіка».

У таблиці 2.9 наведемо аналіз динаміки запасів ткацьких підприємств України загалом і в розрізі розмірів підприємств. Окремо дослідити динаміку виробничих запасів немає можливості, оскільки таких даних немає.

Таблиця 2.9. – Аналіз динаміки вартості запасів на ткацьких підприємствах України за 2013-2024 роки

Рік	Вартість запасів підприємств, тис. грн.				
	всього	в тому числі			
		великі підприємства	середні підприємства	малі підприємства	з них мікропідприємства
2013	95454,9	-	79992,2	15462,7	2858,4
2014	161703,9	-	159945,5	1758,4	1421,0
2015	256384,4	-	247770,3	8614,1	2034,6
2016	293421,7	-	285643,6	7778,1	1413,4
2015	376943,0	-	355855,8	21087,2	4976,5
2018	555466,3	-	499766,1	55700,2	1052,1
2019	470964,9	-	403563,1	67401,8	3128,1
2020	462398,8	-	383448,0	78950,8	50000,1
2021	754630,3	-	707388,3	47242,0	9966,2
2022	1351171,0	-	1270855,1	80315,9	21724,9
2023	516631,6	-	470613,1	46018,5	5555,6
2024	634336,6	-	557217,7	77118,9	12973,1
2024/2014, абс.	538881,7	-	477225,5	61656,2	10114,7
2024/2014, відн.	564,5	-	596,6	398,7	353,9

Джерело: розрахунки автора за даними [56].

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.9, можемо сказати, що за період дослідження вартість запасів на ткацьких підприємств в Україні загалом зростає,

за незначними виключеннями. Так, у 2023 році для всіх ткацьких підприємств вартість запасів зменшується, що пов'язано з впливом війни. Окрім того, загалом для ткацьких підприємств і для середніх за розміром підприємств спостерігається зменшення вартості запасів у 2019-2020 роках, що пов'язуємо із впливом карантинних обмежень через пандемію коронавірусної хвороби. Для малих підприємств зменшення вартості запасів зафіксовано у 2014, 2016, 2021 роках. Така ж динаміка вартості запасів спостерігається для мікропідприємств, і ще додатково у 2018 році.

Зазначимо, що у 2024 році спостерігається позитивна динаміка щодо зростання вартості запасів ткацьких підприємств.

Загалом за період дослідження, якщо порівняти показники 2024 і 2013 років, можемо констатувати збільшення вартості запасів на 538881,7 тис. грн. (564,5%) загалом для всіх ткацьких підприємств України, для середніх підприємств на 477225,5 тис. грн. (596,6%), для малих підприємств на 61656,2 тис. грн. (398,7%) і для мікропідприємств на 10114,7 тис. грн. (353,9%).

У таблиці 2.10 наведемо аналіз динаміки запасів ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.10. – Аналіз динаміки запасів ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника, тис. грн.			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Виробничі запаси	30767	38108	44544	7341	6436	23,9	16,9
Незавершене виробництво	12668	19274	16504	6606	-2770	52,1	-14,4
Готова продукція	51030	63579	90335	12549	26756	24,6	42,1
Товари	4081	3434	3630	-647	196	-15,9	5,7
Всього запасів	98546	124395	155013	25849	30618	26,2	24,6

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.10, можемо сказати, що за період дослідження вартість запасів ПрАТ «Едельвіка» поступово збільшувалась. Так, у 2023 році порівняно з 2022 роком вартість запасів підприємства зросла на 25849 тис. грн. (26,2%) за рахунок зростання вартості виробничих запасів на 7341 тис.

грн. (23,9%), незавершеного виробництва на 6606 тис. грн. (52,1%) і готової продукції на 12549 тис. грн. (24,6%) при одночасному зменшенні вартості товарів на 647 тис. грн. (15,9%).

У 2024 році порівняно з 2023 роком вартість запасів підприємства зросла на 30618 тис. грн. (24,6%) за рахунок зростання вартості виробничих запасів на 6436 тис. грн. (16,9%), готової продукції на 26576 тис. грн. (42,1%) і товарів на 196 тис. грн. (5,7%) при одночасному зменшенні вартості незавершеного виробництва на 2770 тис. грн. (14,4%)

У таблиці 2.11 наведемо аналіз структури запасів ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.11. – Аналіз структури запасів ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки

Показник	Питома вага, %			Відхилення, відсоткові пункти	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
Виробничі запаси	31,2	30,6	28,7	-0,6	-1,9
Незавершене виробництво	12,9	15,5	10,6	2,6	-4,8
Готова продукція	51,8	51,1	58,3	-0,7	7,2
Товари	4,1	2,8	2,3	-1,4	-0,4
Всього запасів	100	100	100	x	x

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.11, можемо сказати, що за період дослідження в структурі запасів ПрАТ «Едельвіка» найбільшу питому вагу (понад 50%) займає готова продукція, а саме: 51,8% у 2022 році, 51,1% у 2023 році і 58,3% у 2024 році. Якщо у 2023 році порівняно з 2022 роком питома вага готової продукції у структурі запасів підприємства зменшилась на 0,7 відсоткових пункти, то у 2024 році порівняно з 2023 роком, навпаки, спостерігається значне зростання цієї питомої ваги на 7,2 відсоткових пункти.

Наступною за величиною складовою запасів ПрАТ «Едельвіка» є виробничі запаси із питомою вагою близько 30%, а саме: 31,2% у 2022 році, 30,6% у 2023 році і 28,7% у 2024 році. Однак протягом періоду дослідження питома вага виробничих запасів у структурі запасів підприємства зменшується у 2023 році порівняно з 2022 роком на 0,6 відсоткових пункти, то у 2024 році порівняно з 2023 роком на 1,9 відсоткових пункти.

Незавершене виробництво за вартістю займає близько 11-16% у структурі запасів підприємства, а саме: 12,9% у 2022 році, 15,5% у 2023 році і 10,6% у 2024 році. Якщо у 2023 році порівняно з 2022 роком питома вага незавершеного виробництва у структурі запасів підприємства збільшилась на 2,6 відсоткових пункти, то у 2024 році порівняно з 2023 роком, навпаки, спостерігається зменшення цієї питомої ваги на 4,8 відсоткових пункти.

І найменшу питому вагу в структурі запасів ПрАТ «Едельвіка» займають товари, а саме: 4,1% у 2022 році, 2,8% у 2023 році і 2,3% у 2024 році. Причому протягом періоду дослідження питома вага товарів у структурі запасів підприємства зменшується у 2023 році порівняно з 2022 роком на 1,4 відсоткових пункти, то у 2024 році порівняно з 2023 роком на 0,4 відсоткових пункти.

Наступним етапом аналізу є аналіз показників ефективності використання виробничих запасів, до яких відносять матеріаломісткість продукції та її матеріаловіддачу.

Матеріаломісткість розраховується як частка від ділення суми матеріальних витрат на вартість випущеної продукції і показує, скільки матеріальних витрат припадає на 1 гривню вартості випущеної продукції.

Зниження матеріаломісткості є позитивною тенденцією, адже свідчить про зменшення матеріальних витрат на 1 гривню вартості випущеної продукції.

Матеріаловіддача – це показник, обернений до матеріаломісткості, тобто вона обчислюється як частка від ділення вартості випущеної продукції на суму матеріальних витрат і показує, скільки випущеної продукції припадає на 1 гривню матеріальних витрат.

Зростання матеріаловіддачі є позитивною тенденцією, адже свідчить про збільшення вартості випущеної продукції підприємства на 1 гривню матеріальних витрат.

У таблиці 2.12 наведемо аналіз показників ефективності використання виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.12, можемо сказати, що за період дослідження показники ефективності використання виробничих запасів ПрАТ

«Едельвіка» мають позитивну динаміку – матеріаломісткість знижується, а матеріаловіддача зростає.

Таблиця 2.12. – Аналіз показників ефективності використання виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника у відповідному періоді			Абсолютне відхилення	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	189911	129416	176821	-60495	47405
Собівартість виробленої продукції, тис. грн.	135909	81305	114049	-54604	32744
Матеріальні витрати, тис. грн.	118888	79370	96460	-39518	17090
Матеріаломісткість продукції	0,63	0,61	0,55	-0,02	-0,06
Матеріаловіддача	1,60	1,63	1,83	0,03	0,20
Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції,%	87,48	97,62	84,58	10,14	-13,04

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства.

Розкриємо економічний зміст розрахованих показників. Так, динаміка показника матеріаломісткості показала, що на 1 гривню вартості випущеної продукції підприємства припадає матеріальних витрат 63 коп. у 2022 році, 61 коп. у 2023 році і 55 коп. у 2024 році.

В свою чергу, динаміка показника матеріаловіддачі показала, що на 1 гривню матеріальних витрат підприємства припадає вартості випущеної продукції на 1,60 грн. у 2022 році, 1,63 грн. у 2023 році і 1,83 грн. у 2024 році.

Не має стійкої динаміки показник питомої ваги матеріальних витрат у собівартості продукції, який зростає від 87,48% у 2022 році до 97,62% у 2023 році (тобто на 10,14 відсоткових пункти) і зменшується від 97,62% у 2023 році до 84,58% у 2024 році (тобто на 13,04 відсоткових пункти).

Загалом за три роки питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції ПрАТ «Едельвіка» зменшилась на 2,90 відсоткових пункти.

У таблиці 2.13 наведемо аналіз впливу ефективності використання виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» на обсяг виготовленої продукції за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.13. – Аналіз впливу ефективності використання виробничих запасів
ПрАТ «Едельвіка» на обсяг виготовленої продукції за 2022-2024 роки

Показники	Значення показника у відповідному періоді			Відхилення	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	189911	129416	176821	-60495	47405
Матеріальні витрати, тис. грн.	118888	79370	96460	-39518	17090
Матеріаломісткість продукції	0,63	0,61	0,55	-0,02	-0,06
Матеріаловіддача	1,60	1,63	1,83	0,03	0,20
Перевитрата (+) Економія (-)	x	-1647	-11983	-1647	-10336

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.13, можемо сказати, що обсяг виготовленої продукції ПрАТ «Едельвіка» зменшився у 2023 році порівняно з 2022 роком на 60495 тис. грн. Це відбулось за рахунок зменшення матеріальних витрат і збільшення матеріаловіддачі. Так, матеріальні витрати за цей період зменшились на 39518 тис. грн. (33,2%), а матеріаломісткість зменшилась на 0,02 (2,0%). Перевищення темпів зменшення матеріальних витрат над темпами зменшення матеріаломісткості спричинило зменшення обсягу виробництва продукції та економію виробничих запасів у розмірі 1647 тис. грн.

У 2024 році порівняно з 2023 роком обсяг виготовленої продукції ПрАТ «Едельвіка» збільшився на 47405 тис. грн. Це відбулось за рахунок збільшення матеріальних витрат і збільшення матеріаловіддачі. Так, матеріальні витрати за цей період збільшились на 17090 тис. грн. (21,5%), а матеріаломісткість зменшилась на 0,06 (11,1%). Як наслідок – збільшення обсягу виробництва продукції та економія виробничих запасів у розмірі 11983 тис. грн.

Отже, проведений аналіз виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» показав їх динаміку до зростання вартості, незначне зменшення питомої ваги в структурі запасів підприємства, позитивну динаміку показників ефективності використання (зниження матеріаломісткості і зростання матеріаловіддачі), а також економію виробничих запасів за рахунок такої динаміки матеріаломісткості і матеріаловіддачі.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз показників діяльності підприємств легкої промисловості України, а саме ткацьких підприємств, за 2014-2024 роки показав позитивну динаміку до збільшення кількості таких підприємств в Україні і стабільну їх кількість у Волинській області, збільшення обсягу виробленої та реалізованої продукції, а також якісне покращення фінансового результату до оподаткування і чистого фінансового результату (збитковість переросла у прибутковість).

2. Ефективна організація бухгалтерського обліку виробничих запасів передбачає раціональну організацію складського господарства, розробку номенклатури виробничих запасів, наявність інструкції з обліку виробничих запасів, доцільно організовану класифікацію виробничих запасів, а також встановлені норми витрачання виробничих запасів. Проведена перевірка відповідності наказу про облікову політику ПрАТ «Едельвіка» вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку показала, що Наказ про облікову політику підприємства відповідає необхідним нормативно-правовим актам щодо його структури та змісту. Придбані, отримані чи вироблені виробничі запаси зараховуються на баланс ПрАТ «Едельвіка» за первісною вартістю, до якої входять суми, сплачені постачальникам, а також транспортно-заготівельні витрати.

3. Аналіз динаміки запасів ткацьких підприємств України загалом і в розрізі розмірів підприємств показав зростання їх вартості, за виключенням зменшення у 2019-2020 і 2024 роках, що пов'язано із впливом карантинних обмежень через пандемію і у 2024 році – війну.

4. Аналіз динаміки виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» показав, що протягом періоду дослідження їх вартість поступово збільшувалась: на 7341 тис. грн. (23,9%) у 2023 році і на 6436 тис. грн. (16,9%) у 2024 році. У структурі запасів підприємства виробничі запаси займають відносно стабільну питому вагу, яка протягом періоду дослідження незначно зменшується від 31,2% у 2022 році до 28,7% у 2024 році.

5. Дослідження встановило позитивну динаміку показників ефективності використання виробничих запасів на ПрАТ «Едельвіка» (зниження матеріаломісткості і зростання матеріаловіддачі), а також економію виробничих запасів за рахунок такої динаміки матеріаломісткості і матеріаловіддачі.

Основні положення розділу викладено автором у працях [57-59].

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

За результатами дослідження, виконаного в другому розділі роботи, розроблено напрямки вдосконалення організації обліку і аналізу виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка».

Організація діяльності облікової служби ПрАТ «Едельвіка» відбувається відповідно до наказу про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики підприємства. Нами виділено основні завдання облікової політики підприємств в частині обліку виробничих запасів:

- визначити матеріально відповідальну особу (МВО) за ведення бухгалтерського обліку;
- затвердити перелік посад, відповідальних за виробничі запаси;
- визначити склад постійно діючої інвентаризаційної комісії та встановити строки інвентаризації;
- встановити відповідальних осіб за первинний облік виробничих запасів;
- затвердити робочий план рахунків;
- організувати ефективний аналітичний облік руху виробничих запасів;
- розробити методику бухгалтерського обліку за елементами основних складових облікової політики.

Зважаючи на наведений вище комплексний підхід до організації бухгалтерського обліку виробничих запасів, у кваліфікаційній роботі магістра нами розроблено проєкт наказу про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики на ПрАТ «Едельвіка» (додаток Е). На нашу думку, розроблений нами документ досить повно висвітлює всі елементи облікової політики щодо обліку виробничих запасів і забезпечить ефективну організацію їх обліку на досліджуваному підприємстві.

У таблиці 3.1 наведено характеристику елементів облікової політики щодо обліку запасів загалом і, зокрема, на ПрАТ «Едельвіка».

Таблиця 3.1. – Характеристика елементів облікової політики щодо обліку запасів

Елемент	Можливі варіанти процедур і методів обліку згідно з НП(С)БО 9 «Запаси»	Застосовується на ПрАТ «Едельвіка»
Одиниця обліку запасів	Обирається підприємством: - найменування; - однорідна група (вид)	найменування
Порядок розподілу транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ)	Обирається підприємством: - із застосуванням окремого субрахунку ТЗВ; - з розподілом за видами запасів	з розподілом за видами запасів
Методи оцінки вибуття запасів	Обирається підприємством з таких методів: - ідентифікованої собівартості; - середньозваженої собівартості; - собівартості перших за часом надходження запасів (FIFO); - нормативних витрат; - ціни продажу. Для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення й однакові умови використання, застосовується тільки один з наведених методів	за методом ідентифікованої собівартості
Періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів	Обирається підприємством: - наприкінці місяця або - після кожної операції з продажу	наприкінці місяця

Джерело: узагальнено автором.

Також нами встановлено, що діючий наказ про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики на ПрАТ «Едельвіка» має окремі недоліки, зокрема, немає затвердженого графіка документообігу. З метою впорядкування документообігу ми розробили графік документообігу по товарно-матеріальних цінностях на ПрАТ «Едельвіка» (додаток Ж).

Розроблений нами графік документообігу дасть можливість здійснювати контроль за створенням, перевіркою, обробкою документів і подальшою передачею їх в архів. На кожному з цих етапів у графіку документообігу

вказується відповідальна особа і термін виконання, що сприятиме підвищенню відповідальності виконавців за вчасне створення, перевірку, обробку документів.

Наступним завданням в організації бухгалтерського обліку, яке слід вирішити для досліджуваного підприємства, є розробка нових посадових інструкцій для працівників бухгалтерської служби. Адже ті посадові інструкції, які є на ПрАТ «Едельвіка», застаріли і не повністю відображають функціональні права та обов'язки працівників бухгалтерії. Тому нами було розроблено посадову інструкцію для бухгалтера по обліку виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» (додаток З).

Раціональна організація бухгалтерського обліку передбачає ефективно налагоджену систему первинного обліку, напрямками вдосконалення якого на ПрАТ «Едельвіка» є наступні:

- застосовувати уніфіковані форми документів та їх матеріальних носіїв;
- скорочувати обсяги первинних даних шляхом усунення надлишкових даних в первинних документах, які не використовуються для подальшої обробки;
- стандартизувати документи, тобто створити однакові стандартні носії однотипних документів;
- передбачити можливість автоматизованого відбору даних з первинних документів;
- широко використовувати замість паперових носіїв багаторазові магнітні носії;
- забезпечити захищену інформаційно-комунікаційну корпоративну систему на підприємстві для обміну даними між працівниками та підрозділами;
- впроваджувати сучасні технічні засоби, які дозволять комплексно автоматизувати операції щодо збору та передачі інформації.

Рекомендуємо на підприємствах легкої промисловості організувати внутрішній контроль виробничих запасів за стадіями господарської діяльності: придбання, виробництво та реалізація (рисунок 3.1).

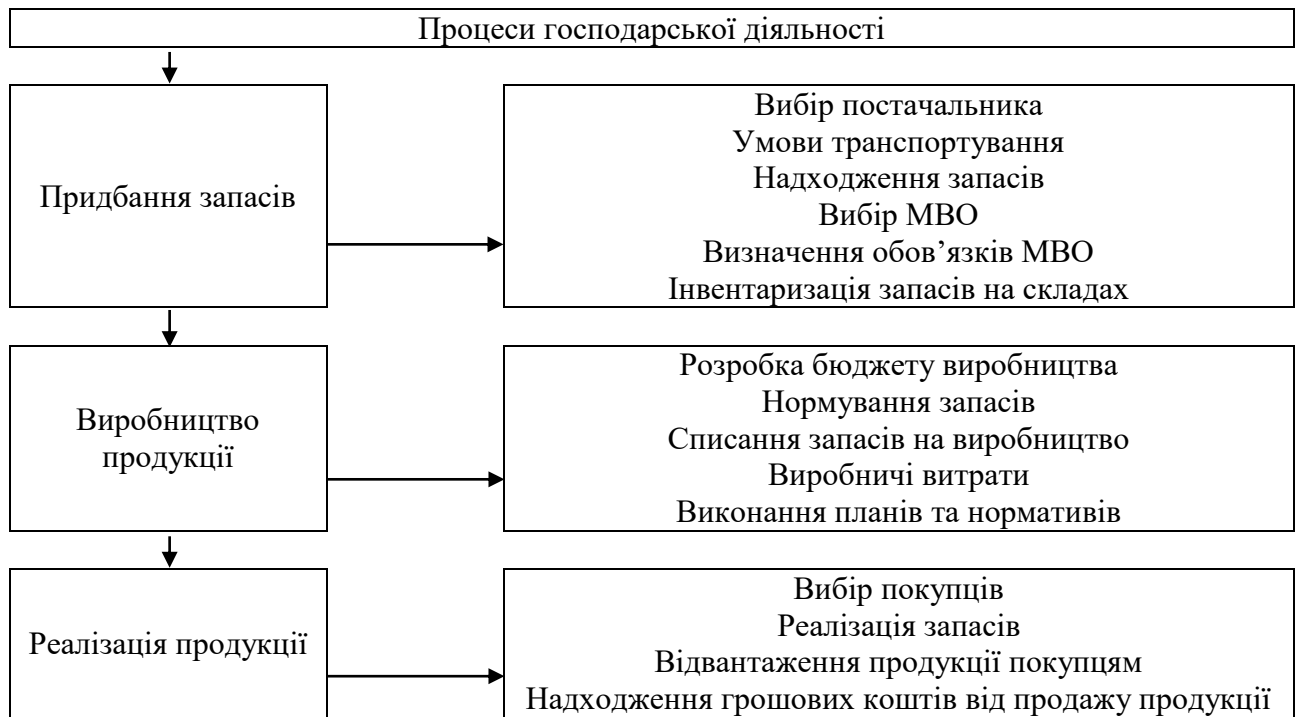

Рисунок 3.1 Організація внутрішнього контролю виробничих запасів відповідно до процесів господарської діяльності

Джерело: узагальнено автором.

Важливими завданням обліково-аналітичного управління виробничими запасами є забезпечення оптимального їх обсягу. Відповідальні за постачання підприємству виробничих запасів посадові особи повинні придбавати матеріали і матеріальні цінності відповідно до виробничих потреб згідно нормативів їх використання у виробництві, і не загроможувати склади запасами, які ніколи не принесуть підприємству економічних вигод.

Однак використання виробничих запасів у процесі виробництва часто призводить до появи відходів. На нашу думку, важливо запровадити ефективну систему контролю за тим, щоб визначити ту частину відходів, які ще можна повторно використати у виробництві чи для інших потреб, наприклад, для реалізації іншим підприємствам чи організаціям, фізичним особам.

Для обліку руху відходів пропонуємо використовувати спеціальну відомість (таблиця 3.2).

Перевагою розробленої нами форми є те, що вона фактично є одночасно кількісним і вартісним балансом відходів.

Таблиця 3.2. – Відомість обліку руху виробничих відходів ПрАТ «Едельвіка»
за 09 місяць 2024 р.

Назва відходу	Залишок на початок звітного періоду		Оприбутковано за звітний період		Використано										Залишок на кінець звітного періоду	
					у виробництві основної продукції		перероблено у нові вироби		на інші виробничі потреби		втрати при реалізації		реалізовано на сторону			
	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	124	3844	30	930	94	2914	6	186	10	310	3	93	20	620	21	777
2	204	7548	110	4070	153	5661	46	1702	4	148	8	296	34	1258	69	2139
3																

Джерело: розроблено автором.

Також нами було розроблено графік облікових робіт по виробничих запасах для бухгалтера з обліку виробничих ПрАТ «Едельвіка» (таблиця 3.3), в якому зазначено зміст його роботи на кожному з етапів здійснення обліку виробничих запасів, відповідального виконавця і термін виконання зазначених робіт.

Таблиця 3.3. – Структурний графік облікових робіт по виробничих запасах
ПрАТ «Едельвіка»

Зміст роботи	Виконавець	Термін виконання
1	2	3
Приймання звітів про рух матеріалів і сальдових відомостей від матеріально-відповідальних осіб	Бухгалтер	Протягом перших 3-х робочих днів місяця
Виписка рахунків покупцям на відпущені товарно-матеріальні цінності	Бухгалтер	Щоденно
Таксування звіту про рух матеріалів	Бухгалтер	Протягом 2-х днів після їх отримання
Складання довідки про реалізацію виробничих запасів до місячного балансу	Бухгалтер	8-го числа
Складання бухгалтерських проводок з оприбуткування та витрачання матеріальних цінностей	Бухгалтер	6-го числа
Записи руху матеріалів в реєстр аналітичного обліку, складання оборотних відомостей і звірка їх з реєстрами синтетичного обліку	Бухгалтер	З 9-го числа по 12-те включно
Записи в журналі ордерів з обліку реалізації	Бухгалтер	6-го числа
Перевірка на складах правильності ведення складського обліку, приймання на складах прибуткових документів та їх таксування	Бухгалтер	Один раз в п'ять днів
Звірка складського обліку з бухгалтерським на кожне перше число	Бухгалтер	Друга декада місяця

Продовження таблиці 3.3

1	2	3
Вибіркові інвентаризації матеріалів на кожному складі	Бухгалтер	Один раз на місяць
Виписка лімітно- забірних карток на відпуск зі складів товарно- матеріальних цінностей	Бухгалтер	В кінці 1 і 2 половини місяця
Виписка разових вимог на відпуск зі складів матеріалів	Бухгалтер	Щоденно
Виписка (оформлення), реєстрація і видача доручень на одержання цінностей	Бухгалтер	Щоденно
Реєстрація рахунків-фактур від постачальників і виписка розпоряджень на відкриття рахунків у книзі обліку матеріалів на ті, що надійшли вперше	Бухгалтер	Щоденно

Джерело: розроблено автором.

На нашу думку, використання в діяльності бухгалтера з обліку виробничих ПрАТ «Едельвіка» таких документи сприятиме більш ефективному виконанню обов'язків та унеможливить порушення термінів складання та подання відповідних документів.

Для оперативної обліково-аналітичної оцінки оборотності запасів підприємства загалом та в розрізі складових запасів (в тому числі й виробничих запасів), ми розробили аналітичну відомість, використання якої дозволить уникнути помилки та використати цю інформацію для прийняття керівником відповідних управлінських рішень (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4. – Аналітична відомість оборотності запасів ПрАТ «Едельвіка» за липень 2025 року

Показник	Середні залишки, тис. грн.		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Період обороту, днів
	На початок місяця	На кінець місяця		
Виробничі запаси	1024	1032	12564	2
Незавершене виробництво	967	1143		3
Готова продукція	3478	3597		8
Товари	206	314		1
Всього запасів	5675	6086		14

Джерело: розроблено автором.

У розробленому нами документі «Аналітична відомість оборотності запасів» фіксується процес розрахунку показників, а саме – наводяться по кожній із складових запасів (виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари) та їх загальній вартості середні залишки на початок і кінець місяця. Далі сказується чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за цей місяць, а далі розраховується період обороту запасів у днях.

Період обороту запасів обчислюється як частка від ділення кількості днів у періоді (у місяці в середньому 30 днів) до коефіцієнта оборотності запасів – відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньомісячних залишків запасів загалом чи їх складових.

На рисунку 3.2 подано розроблений нами документ «Аналітична відомість оборотності запасів» у програмі *MS Excel* у режимі формул, що дає можливість при введенні даних про середні залишки запасів на початок і кінець місяця і суму чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за цей місяць автоматично отримати значення періоду обороту запасів у днях. Це допоможе уникнути помилки і забезпечити достовірність розрахунку, що сприятиме аналітичному обґрунтуванню прийняття виважених управлінських рішень щодо управління запасами на ПрАТ «Едельвіка».

	A	B	C	D	E	F
1		Середні залишки, тис. грн.		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Період обігу, днів	
2	Найменування показника	На початок місяця	На кінець місяця			
3	Виробничі запаси	1024	1032		$=30/(\$D\$3/((B3+C3)/2))$	
4	Товари	206	314		$=30/(\$D\$3/((B4+C4)/2))$	
5	Готова продукція	3478	3597		$=30/(\$D\$3/((B5+C5)/2))$	
6	Незавершене виробництво	967	1143		$=30/(\$D\$3/((B6+C6)/2))$	
7	Запаси	$=СУММ(B3:B6)$	$=СУММ(C3:C6)$	12564	$=30/(\$D\$3/((B7+C7)/2))$	
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						

Рисунок 3.2 Аналітична відомість оборотності запасів ПрАТ «Едельвіка» за липень 2025 року у програмі *MS Excel* у режимі формул

Джерело: розроблено автором.

За даними таблиці 3.4 і рисунка 3.2, у липні 2025 року період обороту запасів ПрАТ «Едельвіка» складає 14 днів, в тому числі 2 дні – період обороту виробничих запасів, 3 дні – період обороту незавершеного виробництва, 8 днів – період обороту готової продукції і 1 день – період обороту товарів. Отже, найповільніше обертається на ПрАТ «Едельвіка» готова продукція, а найшвидше – товари.

На нашу думку, впровадження в практику діяльності підприємства ПрАТ «Едельвіка» розроблених нами документів та пропозицій дасть можливість здійснювати більш ефективну організацію бухгалтерського обліку і аналізу виробничих запасів.

Висновки до розділу 3

1. З метою вдосконалення організації обліку виробничих запасів виділено основні завдання облікової політики підприємств в частині обліку запасів, розроблено проект наказу про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики на ПрАТ «Едельвіка» на 2025 рік; систематизовано характеристику елементів облікової політики щодо обліку запасів загалом і, зокрема, на ПрАТ «Едельвіка»; розроблено графік документообігу по товарно-матеріальних цінностях; розроблено посадову інструкцію для бухгалтера по обліку виробничих запасів; для обліку руху відходів розроблено спеціальну відомість, яка по суті є кількісним і вартісним балансом відходів; розроблено графік облікових робіт по виробничих запасах для бухгалтера з обліку виробничих запасах підприємства.

2. Для оперативної оцінки ситуації, яка складається на підприємстві, розроблено спеціальну аналітичну відомість оборотності запасів, яка дасть можливість в повному обсязі виправити помилки та використати цю інформацію для прийняття керівником відповідних управлінських рішень, і здійснена автоматизація даного документа у програмі *MS Excel* у режимі формул, що

сприятиме аналітичному обґрунтуванню прийняття виважених управлінських рішень щодо запасів. Це дасть можливість більш ефективно організувати на підприємстві аналітичну роботу загалом, а також аналіз виробничих запасів зокрема.

ВИСНОВКИ

1. Проведено бібліометричний аналіз наукових досліджень з організації обліку та аналізу виробничих запасів. Аналіз 12 авторефератів дисертаційних робіт за період 2010-2016 роки показав, що здобувачі наукових степенів розглядають організацію і методику обліку, аналізу, оцінки, контролю, аудиту виробничих запасів, управління ними, а також напрямки удосконалення обліку виробничих запасів суб'єктів господарювання. Найчастіше дисертанти обирають об'єктом дослідження облік виробничих запасів, дещо менше проводять аналіз і контроль, найменше вивчають аудит і оцінку виробничих запасів. Опрацьовано також 11 наукових статей за 2020-2025 роки. Систематизовано погляди науковців на трактування поняття «виробничі запаси», розглянуто підходи до класифікації виробничих запасів у стандартах обліку та звітності і наукових працях.

2. Основними законодавчими актами, що регулюють бухгалтерський облік і контроль виробничих запасів, є МСБО 2 «Запаси»; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; НП(С)БО 9 «Запаси»; Податковий кодекс України; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інші. Проведено аналіз визначень виробничих запасів у нормативних актах, а також порівняльний аналіз оцінки виробничих запасів у міжнародних та національних стандартах обліку.

3. Систематизація наукових праць дала можливість визначити основні наукові проблеми в організації обліку і аналізу виробничих запасів підприємства: відсутність єдиного підходу до трактування виробничих запасів, до класифікації виробничих запасів, необхідність удосконалення документального забезпечення операцій з виробничими запасами, відсутність галузевої методичної бази з обліку і аналізу виробничих запасів, не розроблена

методика визначення оптимального обсягу виробничих запасів з метою мінімізації витрат тощо.

4. За даними Державної служби статистики України за 2014-2024 роки для ткацьких підприємств визначено позитивну динаміку до збільшення кількості таких підприємств в Україні і стабільну їх кількість у Волинській області, збільшення обсягу виробленої та реалізованої продукції, а також якісне покращення фінансового результату до оподаткування і чистого фінансового результату (збитковість переросла у прибутковість).

5. Бухгалтерський облік на швейних підприємствах ведеться відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», затверджених положень (стандартів) бухгалтерського обліку. На підприємствах є бухгалтерська служба, до завдань якої відноситься ведення обліку і складання звітності. Проведена перевірка відповідності наказу про облікову політику ПрАТ «Едельвіка» вимогам чинного законодавства показала, що Наказ про облікову політику підприємства відповідає нормативним актам, які регулюють його складання. Головними факторами правильної організації обліку запасів є: раціональна організація складського господарства; розробка номенклатури запасів; наявність інструкції з обліку виробничих запасів; правильне групування (класифікація) запасів; розробка норм витрачання запасів.

6. Аналіз динаміки запасів ткацьких підприємств України загалом і в розрізі розмірів підприємств показав зростання їх вартості, за виключенням зменшення у 2019-2020 і 2024 роках, що пов'язано із впливом карантинних обмежень через пандемію і у 2024 році – війну.

7. Аналіз динаміки виробничих запасів ПрАТ «Едельвіка» показав, що протягом періоду дослідження їх вартість поступово збільшувалась: на 7341 тис. грн. (23,9%) у 2023 році і на 6436 тис. грн. (16,9%) у 2024 році. У структурі запасів підприємства виробничі запаси займають відносно стабільну питому вагу, яка протягом періоду дослідження незначно зменшується від 31,2% у 2022 році до 28,7% у 2024 році. Дослідження показало позитивну динаміку показників ефективності використання виробничих запасів на ПрАТ «Едельвіка» (зниження

матеріаломісткості і зростання матеріаловіддачі), а також економію виробничих запасів за рахунок такої динаміки матеріаломісткості і матеріаловіддачі.

8. З метою вдосконалення організації обліку і аналізу виробничих запасів розроблено проєкт наказу про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики на ПрАТ «Едельвіка» на 2025 рік; графік документообігу по товарно-матеріальних цінностях; посадову інструкцію для бухгалтера по обліку виробничих запасів, кількісний і вартісний баланс відходів; графік облікових робіт по виробничих запасах для головного бухгалтера підприємства; аналітичну відомість оборотності запасів і здійснена автоматизація даного документа у програмі *MS Excel*. Також систематизовано характеристику елементів облікової політики щодо обліку запасів загалом і, зокрема, на ПрАТ «Едельвіка».

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андрос С.В. Облік і аналіз виробничих запасів на підприємствах кондитерської галузі України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. / Київ, 2010. 20 с.
2. Багрій К.Л. Внутрішньогосподарський аналіз і контроль матеріальних запасів підприємств: методика і організація : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2011. 22 с.
3. Бурдейна Л.В. Облік та оцінка виробничих запасів у інформаційній системі підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Львів, 2015. 21 с.
4. Ганас Л.М. Управління виробничими запасами машинобудівних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Львів, 2015. 27 с.
5. Гриценко О.М. Облік і контроль запасів на підприємствах ресторанного господарства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2014. 24 с.
6. Гусак Л.В. Бухгалтерський облік і контроль виробничих запасів: логістичний підхід: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2011. 20 с.
7. Дацко К.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління оборотними активами підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: 08.00.09 Київ, 2014. 23 с.
8. Стецюк Н.Є. Облік і аналіз виробничих запасів підприємств деревообробної промисловості України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2015. 20 с.
9. Титенко Л.В. Облік і аналіз виробничих запасів фармацевтичних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2012. 19 с.
10. Чабанюк О.А. Облік і аналіз виробничих запасів підприємств цукрової промисловості: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Кив, 2013. 20 с.

11. Чук О.В. Облік та аналіз використання виробничих запасів олійно-жирових підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2011. 20 с.
12. Шкабрій Н.О. Аудит операцій з придбання запасів за договором купівлі-продажу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: 08.00.09. Житомир, 2016. 23 с.
13. Бабенко Л.В., Васильєва В.Г., Коновалова О.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний простір*. 2021. №166. С. 90-96.
14. Гавриличенко Є.В. Методичні засади проведення внутрішнього аудиту матеріально-виробничих запасів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Т. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/459/441> (дата звернення: 18.03.2025).
15. Гнатюк О.М., Бала О.І. Вітчизняний і зарубіжний досвід управління запасами підприємств: обліковий аспект. *Бізнес Інформ*. 2021. №2. С. 244–249.
16. Гончарук С.М., Бойко О.О. Сучасний стан та напрямки вдосконалення обліку виробничих запасів за національними і міжнародними стандартами. *Молодий вчений*. 2023. № 7(119). С. 74-78.
17. Кулик В.А., Карпенко Є.А. Процесно-орієнтоване управління виробничими запасами: обліково-аналітичні аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Сер.: Економіка та управління*. 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-09-01/2023-9-09-01> (дата звернення: 18.03.2025).
18. Кулик Ю.М., Шільвінська О.Л., Здір В.А. Шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві. *Економіка та підприємництво*. 2023. Вип. 50. С. 152-163.
19. Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. Особливості фінансового аналізу оборотних активів. *Вісник Хмельницького національного університету. Сер.: Економічні науки*. 2025. Т. 338. № 1. С. 457-464.

20. Польова Т.В., Охрей Т.С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 124-128.
21. Пушкарь І.В., Шишкіна А.П. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1847/1781> (дата звернення: 19.03.2025).
22. Степаненко О.І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. Вип. 47. С. 108-114.
23. Степаненко О.І. Обліковий аспект побудови класифікації виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 30. С. 166–171.
24. Шепель Т.П. Організація обліку виробничих запасів та основні напрями його вдосконалення на підприємстві. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1(52). С. 121-127.
25. Садовська І.Б., Маркус О.В., Нагірська К.Є. Формування управлінської моделі Звіту про рух грошових коштів в контексті облікової політики згідно МСБО. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. Том 2. № 30. С. 39-45.
26. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text> (дата звернення 06.04.2025).
27. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

28. Господарський Кодекс України: Закон від 16.01.2003 №436-IV (втратив чинність 28.08.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 06.04.2025).
29. Податковий кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 20.11.2016. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 06.04.2025).
30. Цивільний кодекс України. Закон від 16.01.2003 №435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15#Text> (дата звернення: 06.04.2025).
31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» №929_021 в редакції від 01.01.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 06.04.2025).
32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. наказом МФУ від 20.10.99 №246. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звертання: 06.04.2025).
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 №73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 06.04.2025).
34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом МФУ від 31.12.99 №318. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 06.04.2025).
35. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 №291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 06.04.2025).
36. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затв. наказом МФУ від 10.01.2007 №2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0002201-07#Text> (дата звернення: 06.04.2025.).

37. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. наказом МФУ від 02.09.2014 №879. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

38. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затв. наказом МФУ від 27.03.2013 №635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

39. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг), затв. наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.20227 №373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

40. Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини і матеріалів: наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996р. №193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text> (дата звертання: 06.04.2025).

41. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2011 р. №1591 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

42. Про затвердження порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова КМУ від 22.01.96р. №116. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116-96-п#Text> (дата звертання: 06.04.2025).

43. Порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей (зі змінами і доповненнями), затв. наказом МФУ від 31.05.93р. №69. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0069-93#Text> (дата звертання: 06.04.2025).

44. Alekperov Tural Faig. ANALYZING THE PROCESSES OF ANALYTICAL PROCESSING OF INVENTORY ACCOUNTING INFORMATION FOR THE PURPOSE OF ACCOUNTABILITY. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2024. № 1(45). URL:

[https://rsglobal.pl/index.php/ijite/article/view/2758#:~:text=The%20greatest%20advantage%20of%20the,Nabiyeva%2C%20G.I.%20\(2015\)](https://rsglobal.pl/index.php/ijite/article/view/2758#:~:text=The%20greatest%20advantage%20of%20the,Nabiyeva%2C%20G.I.%20(2015)) (дата звернення: 08.04.2025).

45. Троць О.О. Огляд наукової літератури з питань дослідження сутності виробничих запасів. *Студентський науковий вісник*. Сер.: Економічні та гуманітарні науки. Вип. 54. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2025.

46. Троць О.О. Характеристика підходів до класифікації виробничих запасів. *Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали ХІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (29 травня 2025 р., м. Львів) / [відповід за випуск.: проф. Герасименко Т.О.]. Львів: Растр-7, 2025. 212 с. С. 102-104.

47. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (2014-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp_roz_reg/kdp_ved_14-20.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

48. Кількість зайнятих працівників на підприємствах за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (2014-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp_roz_reg/kzp_ved_14-20.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

49. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (2014-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp_roz_reg/ovp_ved_14-20.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

50. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (2014–2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp_roz_reg/orp_ved_14-20.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

51. Прибуток до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (без урахування банків) (2014-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_rez/fin_rez_roz_reg/pop_ved_14-20.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

52. Збиток до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (без урахування банків) (2014-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_rez/fin_rez_roz_reg/zop_ved_14-20.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

53. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (без урахування банків) (2010-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/fr_op_ek_vsmm_2010_2020_ue.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

54. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (без урахування банків) (2010-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/chpr_ek_vsmm_2010_2020_ue.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

55. Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності: лист МФУ від 29.07.2003 №04230-04108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4108201-03> (дата звернення: 08.04.2025).

56. Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Державна служба статистики України. (2013-2023). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pok_bal_pidpr/oa_pved_roz_13_20_ue.xlsx (дата звернення: 15.10.2025).

57. Троць О.О. Організація документального забезпечення операцій з виробничими запасами на підприємствах легкої промисловості. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки*: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 7 листопада 2025 р.). / відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 19. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. 484 с. С. 528-530.

58. Нужна О.А., Троць О.О. Документування операцій з відпуску запасів у виробництво. *Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством*: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 24 травня 2025р.) / відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 17. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. 566 с. С. 359-361.

59. Троць О.О. Організація обліку і контролю виробничих запасів на підприємствах легкої промисловості. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 27 травня 2025 р.). Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2025. 154 с. С. 81-82.